

Fieldmanager

HET VAKBLAD VOOR SPORTVELDBEHEER

'EEN MOOI STUKJE WAARDERING VOOR HET WERK DAT IK AL JARENLANG LEVER'

Marc Grooteman Fieldmanager of the Year 2018,
Jan Gijzen High Potential

Club in beeld
GJS Gorinchem

KNHB en FIH
Komen dichterbij elkaar

Vraag naar
graszaden
neemt toe

AAA-LUX®
TRIPLE A LIGHTING

LED verlichting voor alle sportvelden

Ook bij projecten met grote mastafstanden, zoals dit sportveld met atletiekbaan én wielerved, zorgt AAA-LUX voor een prachtig gelijkmatig licht. Indien u subsidie wilt aanvragen voor LED sportveldverlichting, ondersteunt AAA-LUX u daarin gratis. AAA-LUX wordt in Nederland geproduceerd en heeft de langste track-record ter wereld.

Meer informatie op:

www.aaa-lux-lighting.com

040-7820278

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7185

DOMO[®] ULTIMATE

WATERVELD MET UNIEKE
ASBF NYLONVEZEL

- + Aqua Saving System: 60% minder waterverbruik
- + Uitzonderlijk snelle en consistente balrol

TOP REFERENTIES:

Olympisch sportpark Berlijn (DE)

TG Heimfeld - Hamburg (DE)

KHC Dragons Brasschaat (BE)

TSC Eintracht Dortmund (DE)

26 Iedereen kent elkaar en dat is de charme van GJS

De tweede amateursportclub die aan bod komt in deze rubriek is GJS (Gorkumse Jonge Spartanen) uit Gorinchem. Het is een voetbalvereniging die in de eerste klasse speelt, maar niet betaalt. Dat heeft te maken met het idee van doorstroming van eigen jeugd. Met spelers van buiten blokkeer je mogelijk eigen spelers.

COLOFON

Fieldmanager -een uitgave van NWST NeWSTories bv- wordt in een gemiddelde oplage van 1.900 exemplaren verspreid onder sportveldbeheerders in dienst van gemeentes, sportclubs en aannemers. Fieldmanager is het belangrijkste Nederlandse vakblad voor sportveld- onderhoud waarbij de praktisch ingestelde vakman centraal staat.

Redactie & commercie

NWST NeWSTories bv
Fransesstraat 41
6524 HT Nijmegen
T 024-3602454
F 024-3602464
I www.fieldmanager.nl
M info@fieldmanager.nl

Hoofdredacteur: Hein van Iersel (hein@nwst.nl)
Operationeelmanager: Peter Jansen (peter@nwst.nl)
Redacteuren: Kelly Kuenen (kelly@nwst.nl)
Guus van Rijswijk (guus@nwst.nl)
Nino Stuivenberg
Vormgeving: Marie Cecile Oosterhout
en Tessa Benders (StudioBont)
Advertenties: Alberto Palsgraaf
(alberto@nwst.nl)
Rik Groenewegen
(rik@nwst.nl)
Sales support: Lieke van der Weijde
(lieke@nwst.nl)

Abonnementen

€77,- per jaar. De abonnementsperiode loopt van 1 januari tot en met 31 december van ieder jaar en uw abonnement zal jaarlijks automatisch worden verlengd, tenzij uw schriftelijke wederopzegging uiterlijk 31 oktober voorafgaand aan de nieuwe abonnementsperiode in ons bezit is.

ISSN: 2212-4314

Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van (de inhoud van) deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze berusten bij Fieldmanager c.q. de betreffende auteur. Niets uit deze uitgave mag zonder schriftelijke toestemming van de uitgever worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, scan, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook. Fieldmanager wordt tevens elektronisch opgeslagen en geëxploiteerd. Alle auteurs van tekstbijdragen in de vorm van artikelen of ingezonden brieven en/of makers van beeldmateriaal worden geacht daarvan op de hoogte te zijn en daarmee in te stemmen e.e.a. overeenkomstig de publicatie- en/of inkoopvoorwaarden. Deze zijn bij de redactie ter inzage of op te vragen.

'We kunnen nu sneller selecties maken'

In april heeft Barenbrug twee verrolbare kassen in gebruik genomen van elk 10 meter breed en 40 meter lang. Het bedrijf zet de kassen in om droogteproeven te houden. Als het regent, worden de tunnels over de gewassen gerold en als het droog is, worden ze achter de gewassen gerold. In totaal kunnen de kassen 182 meter heen en weer verrold worden.

'Een mooi stukje waardering voor het werk dat ik al jarenlang lever'

Op woensdag 15 november werd voor de achtste keer de Fieldmanager of the Year gekozen. Marc Grooteman van Holland Sport werd uitgeroepen tot Fieldmanager of the Year 2018, terwijl Jan Gijzen de schaal voor High Potential mee naar huis mocht nemen. Vakblad Fieldmanager was erbij en sprak met de jury.

Ook in de luchtvaart is natuurgras een goedkopere oplossing

Dit jaar kreeg Vliegveld Midden-Zeeland dan eindelijk zijn verharde baan. Geen asfalt of beton, maar natuurgras, versterkt met vezels uit oude kunstgrasvelden. Het vliegveld heeft hiermee ook meteen een primeur. Dankzij deze methode van Traas en Ova Sport BV uit Heinkenszand is er minder schade aan het gras en kunnen er meer vliegreuen worden gemaakt.

16

36

KNHB en FIH komen dicht bij elkaar

De internationale hockeybond (FIH) heeft onlangs nieuwe kwaliteitsstandaarden geïntroduceerd waar kunstgras voor hockey aan dient te voldoen. Wat betekent die voor de kunstgras hockeyvelden in Nederland?

EN VERDER

- 8 Nieuws
- 14 Dat kunstgras de toekomst heeft, is een grote leugen
- 22 Verrassende verschillen in bodemanalyses
- 32 Ledtechnologie opent deuren naar 'grasgroei 2.0'
- 42 Vraag naar graszaden neemt toe
- 48 Scoor geen eigen goal bij aankoop pupillenmaterialen
- 56 Natuurgras als voorwaarde bij nieuw sportpark
- 70 Hoofdredactioneel

VOLG ONS

 twitter.com/fieldmanagement

 facebook.com/bladfieldmanager

Nieuw O2-veld in Aalten

Op 31 oktober is het nieuwe O2-veld bij voetbalvereniging AD'69 te Aalten overgedragen. Het veld werd aangelegd door Hofmeijer Cultuurtechniek uit Voorst en mogelijk gemaakt door een spaaractie van DCM, de Grote Grass Match. Het veld is aangelegd volgens het O2-concept. Dit is een samenwerking tussen drie partijen: de aannemer, het adviesbureau (Kybys) en de leverancier (DCM), waarbij door gebruik van Lava Oxygen bij de opbouw van de toplaag er een hoger aantal bespelingsuren kan worden gegarandeerd dan bij een normaal natuurgrasveld. Daarbij is het veld stabiel en duurzaam in onderhoud, aldus de partijen. Inmiddels zijn er op verschillende plaatsen in Nederland O2-velden aangelegd. Onlangs werd in Aalten de eerste wedstrijd op het nieuwe veld gespeeld.

CC Grass krijgt vestiging in Europa

De Chinese kunstgrasfabrikant CC Grass gaat een nieuw bedrijf oprichten om de Europese markt te bedienen. Het bedrijf zal gaan werken onder de naam Altime Sports & Leisure. CC Grass verwacht dat het nieuwe bedrijf later deze maand al operationeel zal zijn. De vestiging, die Frankfurt am Main als locatie krijgt, is de eerste van CC Grass in Europa. Hiermee hoopt de kunstgrasfabrikant zijn Europese marktaandeel te vergroten. De Brit Bryn Lee, eerder werkzaam bij SIS Pitches, gaat het bedrijf leiden. Volgens Qiangxiang Wang, algemeen directeur bij CC Grass, is de uitbreiding een onvermijdelijke stap. 'Europa is voor ons een belangrijke markt, maar tot nu toe waren we er

nog niet aan toe om daar een vestiging te openen. We zien nu kansen en groeimogelijkheden voor de toekomst. Om goed met onze klanten samen te werken en optimale service te bieden, moeten we fysiek op de markt aanwezig zijn.'

Nieuwe grasmatt voor Juventus

Op 22 november jl. nam Juventus het op tegen FC Barcelona in het eigen uitverkochte Allianz Stadium. Het Champions League-duel werd gespeeld op een nieuwe grasmatt, die voorzien is van Grassmaster. Het hybrideveld werd onlangs door Tarkett Sports opgeleverd. Op het nieuwe trainingscomplex tegenover het Allianz Stadion heeft Tarkett Sports ook een PlayMaster hybrideveld gerealiseerd. In het voorjaar van 2018 komt hier nog een GrassMaster-hybrideveld bij. Het nieuwe trainingscomplex is nog in aanleg en zal pas in 2018 in gebruik genomen worden.

Nieuwe Bosatlas Nederlands voetbal

Sinds 16 november is Nederland een nieuwe Bosatlas rijker. Deze keer staat niet geografie, maar de infrastructuur van het Nederlandse voetbal centraal. De Bosatlas van het Nederlandse voetbal brengt de volkssport breed in kaart, met thema's als amateurs en profs, voetbal en de maatschappij en de rol van commercie. De atlas is tot stand gekomen in samenwerking met de Eredivisie CV, Coöperatie Eerste Divisie en de KNVB. De atlas toont duizenden clubs, stadions en de complete infrastructuur van het voetbal. Er is aandacht voor prof- en amateurvoetbal, (kunst)grasvelden, prestaties binnen en buiten de landsgrenzen, clubculturen en de media. Ook is te zien hoe het Nederlandse voetbal tijdens de Eerste Wereldoorlog met bijna 200 nieuwe clubs uitgroeide tot een heuse volkssport. De atlas belicht verder onlosmakelijk met voetbal verbonden onderwerpen als salarissen, transfers, de talloze fans, veiligheid en maatschappelijke betrokkenheid.

Deze Bosatlas is een uitgave van Noordhoff Uitgevers.

CC Grass introduceert nieuw type backing

De Chinese kunstgrasfabrikant CC Grass heeft vorige week op FSB een nieuw type backing geïntroduceerd, namelijk de PRT-serie. De PRT-serie is een backing die ontworpen is zonder coating. Het bedrijf hoopt hiermee een duurzaam alternatief te bieden naast backings van latex en PU. CC Grass claimt namelijk dat de backing volledig te recycleren is. Daarnaast is het systeem verbeterd op het gebied van drainage en tuftlock. PRT staat voor permeable recyclable tuftlock. Volgens CC Grass laat de mat vijf keer zo snel water door als zijn voorganger. De PRT-serie voorkomt bovendien dat er onkruid door de mat groeit, terwijl er ook geen infill doorheen kan sijpelen. De verbeterde tuftlock moet ervoor zorgen dat de vezels zich beter aan de mat hechten en ook een langere levensduur hebben.

E-waardige atletiekbahn in Apeldoorn

CSC Sport won eind 2016 de aanbesteding voor de realisatie van een nieuwe atletiekbahn bij A.V. '34 in Apeldoorn. Met een bouwteam bestaande

uit CSC Sport, de gemeente Apeldoorn, Siebenga Advies- en Tekembureau en A.V. '34 werd van mei tot augustus dit jaar aan de nieuwe baan gewerkt. De oude baan werd compleet vervangen en vernieuwd, inclusief de fundering. De nieuwe baan bestaat uit 8.600 m² kunststof sandwich, met onder andere acht rondbanen en 2 x 10 m-sprintbanen. Dit maakt de atletiekbahn tot de grootste baan van Nederland. En niet alleen de baan is compleet nieuw, ook alle inrichtingsmaterialen, geleverd door Tamminga Sports, zijn gloednieuw, zoals de kogelslingerkooi, discuskooi en hoogspring- en polsstokhoogspringmatten. De baan bevat ook diverse trainingsfaciliteiten, namelijk een outdoor-fitnessstoestel (TRX) en een werpmuur. Ook is er een trainingsheuvel gerealiseerd, die tevens is uitgevoerd in kunststof sandwich. AV'34 heeft als eerste atletiekbahn in Nederland ledverlichting geïnstalleerd, een groene en kostenbesparende

Marc Grooteman Fieldmanager of the Year 2018

melspring www.olmix.com/plant-care

keuze. Voor het midden terrein van de baan wordt een robotmaaier ingezet, om de onderhoudswerkzaamheden te beperken. Ook de loopstrook van circa 5.000 m² kunstgras om de atletiekbahn heen is onderhoudsvriendelijk.

Kunstgrasveld voor hele Portugese gemeente

Het nieuwe kunstgrasveld in het stadion van het Portugese Montmarin is niet het exclusieve domein van thuisclub A.S.C. Vesoul Nord. Ook de sportvereniging Portugais de Vesoul, de naburige middelbare scholen én de sportclub van de politie

komen er van tijd tot tijd een balletje trappen. De werken in Montmarin werden in september dit jaar afgerond. DHR Paysages brak het oude veld uit, maakte het terrein weer egaal en installeerde het nieuwe type. Stéphane Boché, bedrijfsleider bij DHR, licht toe: 'De synthetische laag, bestaande uit 60 mm polytheenvezels, werd opgevuld met kwartszand. Zo worden de nieuwe vezels optimaal ondersteund. Om meer souplesse te garanderen (een natuurlijke balrol en -bots), werd ook rubbergranulaat toegevoegd. De doelpalen en cornervlaggen werden vervangen door aluminium exemplaren.' Het kunstgrasveld in Montmarin wordt het hele jaar door gebruikt voor trainingen, wedstrijden en sportieve evenementen. Zo'n 300 scholieren en 150 sporters leven zich er regelmatig op uit, aldus Lano. 'Die populariteit eist natuurlijk zijn tol. Na ongeveer twintig jaar dienst was het veld aan een welverdiende vervanging toe.' Daarvoor ging de stad in zee met aannemer DHR Paysages, die een nieuw Profoot MXSI TLT-kunstgrasveld van Lano Sports aanraadde. De gemeente slaat twee vliegen in één klap: in 2018 krijgt ook het nabijgelegen stadion René-Hologne een nieuwe kunstgrasmat.

Jan Gijzen Fieldmanager High Potential 2018

melspring www.olmix.com/plant-care

Intergrass b.v.
 Wethouder Kuijersstraat 7
 7951 SL Staphorst
 T: +31 522 463250
 M: +31 652171515
 F: +31 522 461055
 E: rolfkorterink@intergrass.nl

Lumosa LED
 Ekkersrijt 7055
 5692 HB Son en Breugel
 T: +31499785063
 info@lumosa.eu
 www.lumosa.eu

OOK HIER ADVERTEREN?

Inclusief
**gratis
 GIP profiel!**

ATCO
**ATCO
 ONDERDELEN
 NODIG?**

MILATI GRASS MACHINES BV
 Buitendijks 49 - 3356LX Papendrecht - Nederland
www.milati.nl

TON DE ROOIJ tennis
 aanleg • onderhoud • accessoires van tennisbanen

**Ton de Rooij Tennis
 Think.Feel.Tennis.**

Europaweg 1A
 2381 GR Zoeterwoude-Dorp
 (071) 58 02 491
www.tonderooij.nl
 facebook: tonderooijtennis
 twitter: thinkfeeltennis

Bouma
 Sport & Groen

**Gravel-plus*
 Premium**

TENNISbouw
 nederland b.v.

Traas en Ova Sport B.V.

 Wijnbergen Sportbouw
 Aanleg en onderhoud tennisbanen

Tegra Nederland BV
 Rob Bolsius
 Passestraat 35, 8081 VJ Elburg
 T: 0650 - 203 250

Huisman
 Sportveldinnovatie BV

**Huisman
 Sportveldinnovatie BV**
 Lisse
 0252-418141

www.huismansportveldinnovatie.nl

HSS-ONLINE
 Holland Sport Systems, Sportaccommodatie instelling

Holland Sport Systems B.V.
 Postbus 67 - NL-3958 ZV
 AMERONGEN
 Bezoekadres: Storkstraat 1c
 NL-3905 KX VEENENDAAL
 T: +31 343 461 199
www.hollandsportsystems.nl
www.hss-online.nl

HAPPY FEET
 SPORTS SYSTEMS
 Happy Feet Sportsystem
 Burg. Martensingel 29
 2806CL Gouda
 Nederland
 T: 06 480 633 61
 E: henk@happyfeetsports.nl

Nootenboom Sport bv
 Aanleg en onderhoud van sportaccommodaties

Nootenboom Sport B.V.
 Achterzeedijk 57 unit 7
 2992 SB Barendrecht

Bezoekadres:
 Achterzeedijk 57 unit 3b
 T: 0180-820320

Kieskurk

Kieskurk
 Lombardenstraat 22
 4611 VZ Bergen op Zoom
 06 - 53 150 351
www.kieskurk.nl

DBS reparatie en verkoop
 tuin-, park en
 golfbaanmachines
 maal-techniek

Cannenburgeweg 65
 1244 RH 's Graveland
 035 642 33 58
www.dbsmaatechniek.nl

KLAAS VAN OMMEN
 beregeningstechniek

Klaas van Ommen
 beregeningstechniek

Zuiderzeestraatweg 541
 8091CP Wezep
 06 - 20456702
www.klaasvanommen.com

AHA de Man
 uw golfbaan op zijn best

Industrieweg 23
 4762 AE Zevenbergen
 T: 0168-336 030
www.ahademan.com

GRANIET IMPORT
 BENELUX BV

**Graniet Import
 Benelux B.V.**
 Amerikahavenweg 2
 1045 AC Amsterdam
 The Netherlands
 +31 (0)20 33 44 868
 info@graniet-import.nl

Zonna B.V.
 Markt 12, 9411 KP Beilen
 T: 0593-582 444
 E: info@zonna.nl
www.zonna.nl

MAJOR
www.MAJOR-EQUIPMENT.COM

PADEL TOTAAL.nl
 Specialist in Padel Courts
 De geprefereerde Kroon-drainbeton opbouw

TENNIS TOTAAL

Verlengde Hoogeveense vaart 58
 7864 TC Zwinderen, Nederland
 T: 0524 291 222
 E: info@tennistotaal.nl
www.allfor.nl/tennis

LMBSPORTS
 MINERALS & SPORTS FIELD EQUIPMENT

LMB Sports BV

T +31(0) 475 488 580
 M +31(0) 621 603 970
arthur.bink@lmb-sports.com
www.lmb-sports.com

Zeewolde start met de aanleg van nieuwe atletiekbaan

Woensdagmiddag 1 november werd het startsein gegeven voor de bouw van de atletiekbaan in Zeewolde. De wethouder gaf het officiële startschot voor de aanvang van de werkzaamheden. De werkzaamheden bestaan uit de aanleg van een kunststof atletiekbaan, met rondom een ijsbaan. Deze is uitgevoerd in asfalt, gecombineerd met een openbaar fietspad, dat in de winter onder water gezet kan worden. Ook wordt er een krabbelbaan aangelegd. De vereniging gaat het clubgebouw in eigen beheer realiseren. De atletiekbaan komt op de plek waar nu nog de natuurbaan ligt. Antea Group Sport heeft samen met de gemeente, de atletiekvereniging en de ijsbaanvereniging het definitieve ontwerp uitgewerkt en is nu gestart met de voorbereidingen. Zo is de folie die onder de ijsbaan ligt, weggehaald en is begonnen met het aanbrengen van de voorbelasting. Een gedeelte van de huidige natuurbaan is zodanig aangepast dat er deze winter een gedeelte onder water gezet kan worden, zodat er bij vorst geschaatst kan worden. Rondom de atletiekbaan wordt een natuurbaan aangelegd. Bij strenge vorst kan dan worden hardgelopen en geschaatst. Over de ijsbaan wordt een bruggetje aangelegd, zodat men zonder uit te glijden de atletiekbaan kan bereiken. De bouw van de atletiekbaan is in de zomer van 2018 afgerond. Jarenlang werd in het dorp gesproken over de komst van deze sportplek. In 2015 ging de gemeenteraad akkoord met de aanleg van de atletiekbaan.

Verklevingen TPE verhelpen

Silica Nova heeft voor een klant in Scandinavië verkleefde TPE-infill verwijderd. Tevens werd het veld voorzien van nieuwe infill zonder verkleefingsrisico's. Het betrof een partij TPE van een nieuwe leverancier, die een fout had gemaakt in de samenstelling van het TPE. Door deze fout begon het TPE te smelten en ontstonden er verklevingen. Bastiaan Doornewaard: 'Silica Nova heeft als een van de weinige bedrijven in de wereld tien jaar ervaring in het verwijderen van verkleefd TPE en EPDM!'

Aangekondigde btw-vrijstelling gaat door

De aangekondigde btw-vrijstelling voor de sport gaat door. Op vrijdag 3 november is dat bekendgemaakt met de publicatie van de startnota van het kabinet. Volgens de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) pakt de regeling ongunstig uit voor gemeenten en sportstichtingen. Momenteel hebben zij nog recht op aftrek van voorbelasting voor de kosten die toerekenbaar zijn aan de terbeschikkingstelling van sportaccommodaties aan sportverenigingen. Dat recht vervalt op 1 januari 2019. De overheid komt wel met een compensatie

van 241 miljoen euro. Deze compensatie is verdeeld in 153 miljoen voor gemeenten en 88 miljoen voor sportverenigingen. De 153 miljoen voor gemeenten wordt vermoedelijk een specifieke uitkering in het gemeentefonds. De 88 miljoen euro komt op de begroting van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

GRAS GROEN
RECREATIE
ADVIES SPORT

**ONDERHOUDS
CONTRACTEN
OPSTELLEN?**

**WIJ REGISSEREN
UW SPORT
ACCOMMODATIE
IN TOP CONDITIE**

GRAS ADVIES IS
ONDERDEEL VAN **dagnl.**

074 2020 258
www.grasadvies.nl

SMITS
LEADING WATER SOLUTIONS
50 JAAR

www.smitsveldhoven.nl

Aquaco B.V. is de one stop shop in watertechniek

Ontwerp • Engineering • Realisatie • Service en onderhoud

www.aquaco.nl

AQUACO
Specialist in H₂O

We love making water work

Perfectie in beregening

VAN OOSTEN
BEREGENINGSSYSTEMEN

- Naaldwijkseweg 378 - 's-Gravenzande
- ☎ 0174-670 230
- ✉ info@vanoostenberegening.nl
- www.vanoostenberegening.nl

Voor sportaccommodaties,
siertuinen en parken.

Thuis op uw terrein

Oude Heijningsdijk 30, Heijningen.
Telefoon: (0168) 46 28 56.
E-mail: info@gbf-bras.com www.gbf-bras.com

BRAS FIJNAART
CULTUURTECHNIEK

FIELD DRAIN[®]

De innovatieve basis voor kunstgras hockey watervelden en tennisbanen,
ook voor padelbanen.

FIELD DRAIN LR

Recycling Lava-Rubber bij renovatie.

E-mail: info@fielddrain.com
Website: www.fielddrain.com

Renovatie honk- en softbalveld

Na een gewonnen aanbesteding is Antea Group Sports gestart met de renovatie van het bestaande honk- en softbalveld van Orioles in Bergschenhoek (gemeente Lansingerland). Naast het opnieuw draineren van beide velden vinden er cultuurtechnische werkzaamheden plaats op het natuurgras. De werkzaamheden bestaan uit frezen, egaliseren en verschralen met verschralingszand. Daarna worden de velden bemest en ingezaaid. Het advies en toezicht zijn in handen van bureau B.A.S. Volgens Floor Groeneveldt van Antea Group Sports bestaat het 'verre veld' geheel uit gras. Het speelveld, de loopbaan en de warning track worden uitgevoerd in halfverharding. 'De halfverhardingsoppervlakte wordt opnieuw aangelegd en voorzien van een lavalaaag en een toplaag van barotop.' De renovatie startte medio oktober, na het einde van het honkbalseizoen. Het softbalveld is inmiddels ingezaaid; bij

goed weer volgt het honkbalveld. Een gedeelte van het honkbalveld wordt met graszoden aangelegd. 'Op die manier kan het veld begin maart weer bespeelbaar zijn', aldus Groeneveldt. 'In januari wordt het hekwerk eromheen gezet. Daarnaast krijgen de velden een nieuwe beregeningsinstallatie van Oosten Beregeningstechniek.'

Pilottraining nieuwe groundsman-opleiding

In september werd bekend dat KNLTB, IPC Groene Ruimte en BSNC een opleidingsaanbod voor groundsman op tennisbanen op de markt brengen. Op 25 november start een pilottraining voor vrijwilligers: Gravel en gravel op afschot. Het programma bestaat uit een deel algemene kennis van (gravel)tennisbanen en onderhoud, en een deel over gravelbanen (inclusief op afschot). Met de pilottraining wil IPC Groene Ruimte feedback verzamelen over de opzet. Deze bijeenkomst is tegen een gereduceerd tarief te volgen. Vanaf 2018 zullen er twee trainingen worden aangeboden: onderhoud gravel/gravel op afschot en kunstgras/roodzand-kunstgras.

Kunstgrasveld beschadigd of aan vervanging toe?

Specialist in:

- Repareren (brand)schade
- Vervangen doelgebieden
- Verwijderen kunstgras toplaag
- Scheiden kunstgras/infill

Bel
(0320)
214145

KSP
www.ksp-kunstgras.nl

 eurofins | Agro

GEZONDE GRASMAT

Basis voor sportieve prestaties

Optimaal beheer van sportvelden vraagt inzicht in alle aspecten die van invloed zijn op de gezondheid van de grasmatt. Eurofins Agro biedt dit inzicht met monsternamen, analyse en advies voor bodem, plant en water.

Eurofins Agro
E-mail | emile.bezemer@eurofins-agro.com
Telefoon | 06 11 26 49 27

groeïend inzicht

www.eurofins-agro.com

Sjoerd Mossou schrijft over voetbal als auteur en columnist voor onder andere het Algemeen Dagblad en Hard Gras. Tijdens de uitreiking van de Fieldmanager of the Year op 15 november jl. gaf hij een lezing over kunstgras in het betaald voetbal.

Dat kunstgras de toekomst heeft, is een grote leugen

Laatst moesten we voetballen in Terneuzen op een gloednieuwe, peperdure kunstgrasmat met korrels van kurk. Het veld was heerlijk zacht, als een dikking huiskamertapijt. De bal rolde enorm stroef, maar ook mooi egaal, zonder gekke hobbels.

Na twintig minuten stonden we met 0-1 voor tegen het veel jongere en fittere tweede team van Terneuzen. Daar bleef het bij. Met groot gemak, want wij hoefden alleen maar de ruimtes klein te houden, een beetje in te zakken en te loeren op de counter.

Op dit kunstgras was het voor Terneuzen onmogelijk om een beetje tempo in het spel te krijgen. Elke bal stroopte in het kunstgras. Heerlijk, gewoon. Wij trainen met JEKA 4 vaak op kunstgras. Zeker in de winter is daar niks mis mee. Lekker comfortabel, zonder blubber, zonder polletjes, zonder kuilen en kale plekken. Je kunt er bijna altijd op spelen, bovendien, hoe hard het ook geregend heeft. Onze statistieken voor kunstgras zijn geweldig: we winnen er heel vaak op. Toch is kunstgras schadelijk voor het Nederlandse topvoetbal, met de klemtoon op topvoetbal. Het amateurvoetbal kunnen we bij dezen buiten beschouwing laten in dit verhaal. Dat is namelijk

één van de grote denkfouten die vaak worden gemaakt in de kunstgrasdiscussie: breedtesport en topsport worden door elkaar gehaald.

Schadelijk voor het voetbal

Voor het amateurvoetbal is het vrij overzichtelijk; voor veel clubs is kunstgras een uitkomst, zeker als het gecombineerd wordt met natuurgras. Prima. Handig, praktisch. Niks mis mee. Het kost wat brandplekken, maar verder klaagt vrijwel niemand erover.

De pijn zit hem in de topsport: onze beste spelers, onze beste competitie, onze beste clubs. In voetbal waarin elk speltechnisch detail telt.

Daar is kunstgras wél een probleem: in onze eredivisie en, in iets mindere mate, in de Jupiler League en de belangrijkste jeugdcompetities. Daar op kunstgras voetballen is niet alleen onnodig, het is domweg schadelijk voor ons voetbal, voor de uitstraling ervan en vooral voor het spel zelf.

Even tussendoor: natuurlijk is kunstgras niet dé oorzaak van onze voetbalcrisis; dat zegt ook niemand. Die voetbalcrisis is ongelooflijk complex. Er zijn tal van problemen; kunstgras is hooguit een

onderdeeltje van het geheel. Maar dat wil nog niet zeggen dat het geen probleem is.

De essentie van het probleem is doodeenvoudig: voetbal op kunstgras is anders. Iedereen die ooit gevoetbald heeft, op welk niveau dan ook, weet dat. De demping is anders, de bal rolt anders, je lichaamsbalans is anders. Dat vraagt een andere techniek, een andere afstemming van een pass, een andere lichaamscontrole.

Niet voor niets zijn alle topspelers en toptrainers in Nederland vrijwel unaniem, zoals onlangs bleek in een manifest in het AD. Duidelijker kon het niet: 'Weg ermee'. Het hele Nederlandse topvoetbal is er klaar mee, ook Van Gaal.

Wezenlijk ander spel

Dan hoor je: natuurgrasvelden zijn óók allemaal verschillend hoor. Dat klopt, maar dat is een kromme redenering. Vanuit die gedachte zouden we namelijk net zo goed op zand, beton of gravel kunnen voetballen. Het gaat om de ondergrond waar je op het hoogste niveau voor kiest. Natuurgras, dus. Je kunt allerlei onderzoekjes doen – daar zijn er honderden van – maar dat doet niets af aan het

COLUMN

voetballen, en met heel veel plezier. Alsof PEC Zwolle en ADO niet jarenlang gewoon een eigen trainingscomplex hadden.

En: als Heracles niet op natuurgas kan spelen, omdat het zogenaamd te duur is, waarom kunnen NAC en Willem II dat dan wél? Het is maar net waarvoor je kiest bij een topsportorganisatie: voor topsport, voor de essentie van het spel zelf, voor wat je supporters en je spelers willen, of voor de praktische voordeeltjes.

Dat kunstgras de toekomst zou hebben, is een leugen gebleken. Sinds wij ermee begonnen in Almelo, pakweg veertien jaar geleden, is geen enkele topcompetitie of topclub overgestapt. In Canada is er één vrouwen-WK op kunstgras gespeeld. Het werd een debacle; speelsters kwamen in opstand. De FIFA was meteen genezen van het idee.

Wat de kunstgrasindustrie ons ook wijs wil maken, kunstgras heeft de toekomst niet in het topvoetbal. Hybridevelden wel, in combinatie met modern onderhouden natuurgas. Maar kunstgras niet. We hebben gekokt en verloren.

Theorie van het knollenveld

Ik noem nog één bizarre gedachtenkronkel die vaak voorbij komt. Noem het de 'theorie van het knollenveld'. Alsof die knollenvelden van vroeger zo zaligmakend waren, wordt dan gezegd. 'Geef mij dan maar een goed kunstgrasveld!'

Het is lachwekkende onzin, want er zijn in de eredivisie helemaal geen knollenvelden meer zoals vroeger. Ironisch genoeg heeft iedere eredivisieclub tegenwoordig een goed natuurgasveld, al dan niet hybride, juist dankzij innovatie en de modernste techniek. Ook een probleemkind als FC Groningen heeft een prima veld.

Een speciale 'commissie kunstgras' is nu bijeen om eindelijk af te rekenen met kunstgras in de eredivisie. Supporters, trainers, voetballers, niemand wil het nog. En het wordt opgelost; daar ben ik heilig van overtuigd. Maar het is belachelijk dat we het zover hebben laten komen.

Sjoerd Mossou

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7186

feit dat voetbal op kunstgras wezenlijk anders is. Goedbeschouwd is elke andere discussie een afgeleide daarvan: discussies over blessures, competitievervalsing, het verschil in techniek en spel, nostalgie of esthetiek.

Je kunt het ene belangrijker vinden dan het andere. Je kunt wapperen met alweer een onderzoekje, al dan niet uitgevoerd in opdracht van de kunstgrasindustrie. Je kunt de invloed van kunstgras bagatelliseren of juist heel groot maken. Je kunt zeggen dat het een beetje anders is, of heel erg anders. Maar in alle gevallen blijft het technisch een ander spel.

Lekker comfortabel

Dat zou nog niet zo'n probleem zijn, als andere topvoetballanden ook op kunstgras zouden gaan spelen. Maar dat doen ze niet. Sterker nog: ze overwegen het niet eens. De enige landen waar – in zeer beperkte mate – op kunstgras wordt gespeeld op het hoogste niveau, doen dat vooral omdat het er te koud is voor natuurgas: Scandinavië, Rusland.

Dat heeft niets met 'conservatief' of 'ouderwets' te maken. Kunstgras is puur een praktisch/economische innovatie, géén speltechnische. Het spel

wordt er niet beter, sneller of aantrekkelijker van, zoals bij schaatsen of kunstijs.

Voetballers worden er individueel ook niet beter van. Sterker nog: de eerste internationale topvoetballer die volledig op kunstgras is opgeleid, is nog altijd niet opgestaan.

Robben, Sneijder, Van Persie: ze zijn allemaal van vóór het kunstgrastijdperk. Een causaal verband valt niet te bewijzen, maar je kunt onmogelijk beweren dat kunstgras goed is voor de ontwikkeling van het Nederlandse voetbal.

En dat de huidige jeugd graag op kunstgras speelt, is nogal wies. Ze zijn het gewend. Voetballen op kunstgras is lekker comfortabel.

Gekokt en verloren

Al die clubs die nu op kunstgras spelen in de eredivisie, doen dat op economische gronden. Het onderhoud is goedkoper; je kunt de businessclub er lekker op laten voetballen en de jeugd ook.

Die kunstgrasclubs beweren nu zelfs dat het 'uit nood geboren' is. Alsof we in de honderd jaar hiervoor niet gewoon op natuurgas konden

Ook in de luchtvaart is natuurgras een goedkopere oplossing

**Vezelversterkt gras is niet alleen veel goedkoper dan beton of asfalt,
maar heeft net zo'n grote bedrijfszekerheid**

Dit jaar kreeg Vliegveld Midden-Zeeland dan eindelijk zijn verharde baan. Geen asfalt of beton, maar natuurgras, versterkt met vezels uit oude kunstgrasvelden. Het vliegveld heeft hiermee ook meteen een primeur. Dankzij deze methode van Traas en Ovaa Sport BV uit Heinkenszand is er minder schade aan het gras en kunnen er meer vliegreun worden gemaakt.

Auteur: Sylvia de Witt

6 min. leestijd

‘Met asfalt zou deze luchthaven zijn charme en groene karakter verliezen’

Op het 23 hectare grote terrein van Vliegveld Midden-Zeeland in Arnemuiden zijn faciliteiten te vinden als een luchtvaartmuseum, brandstofleverantie, hangaar ruimte, reparatiefaciliteiten voor vliegtuigen, verkoop en verhuur van vliegtuigen, historische vliegtuigen, een restaurant, terrassen, een vliegclub en paracentrum, een zweefvliegclub, luchtfotografiebedrijven, een charterbedrijf, theoretische en praktische vliegopleidingen en verkoop van vliegtuigonderdelen en -accessoires. Vooral vluchten met een recreatief karakter vinden van hieruit plaats, maar ook de traumahelikopter, politievliegtuigen en vliegtuigen voor milieu-inspecties maken gebruik van deze luchthaven.

Aan de zuidzijde van het veld ligt een zweefvliegstrip, die onder meer gebruikt wordt door de Vliegclub Midden-Zeeland. Het bedrijf Dong Energy wil volgend jaar vanaf dit vliegveld gaan vliegen met helikopters, om onderhoudspersoneel naar de nieuwe windparken voor de Zeeuwse kust

te brengen. Het vliegveld wordt daardoor niet groter of commerciëler; het is en blijft een recreatief vliegveld voor kleine vliegtuigen.

Drie jaar later

Vliegveld Midden-Zeeland koesterde al heel lang de wens om een verharde baan aan te leggen. De duizend meter lange en dertig meter brede start- en landingsbaan was onder bepaalde weersomstandigheden namelijk niet goed bruikbaar. Vooral als het veel had geregend, brachten de vliegtuigen veel schade toe aan de grasmat; vooral de spoorvorming leidde tot problemen. Met een verharde baan zou er minder schade ontstaan en kon er langer worden gevlogen.

Op 1 november 2013 werd het nieuwe luchthavenbesluit voor Vliegveld Midden-Zeeland definitief goedgekeurd, waardoor er in 2014 een verharde baan zou worden aangelegd. Nu, drie jaar later, ligt er een hybride grasbaan van natuurgras dat

ACTUEEL

is verhard met kunstvezels uit oude kunstgrasvelden, aangelegd door Traas en Ovaa Sport BV uit Heinkenszand.

‘Vliegveld Midden-Zeeland wilde al vijftien jaar een verharde baan’, vertelt projectleider Jacques Walhout van Traas en Ovaa Sport BV. ‘Eerst werd gedacht aan asfalt of beton, maar dan kom je in een heel ander beheersregime, want dan krijg je te maken met gladheidsbestrijding. Daarbij is de exploitatie van een asfalt- of betonbaan veel duurder dan die van een grasbaan en is de investering navenant ook veel hoger.’

Eén kluwen homogene massa

Traas en Ovaa Sport BV maakt grondbeton en ondergronden waarbij in situ grond wordt gemengd met cement. Daar wordt het additief Geosta bij gevoegd. Dit materiaal optimaliseert en maximaliseert de binding van cement met het bodemmateriaal, waardoor een zeer sterke hechting ontstaat. Op dit grondbeton zou dan asfalt komen van een collega-bedrijf, maar dat was ook een dure variant, meent Walhout. ‘Dan kun je wel landen op die asfaltbaan, maar zou je nog steeds over drassig terrein naar het pompstation moeten. Toen ontstond het idee van een asfaltlandingsbaan en een vezelversterkte weg naar het pompstation en de hangaars. Waarop directeur Enno Belderok van Vliegveld Midden-Zeeland vroeg of wij niet de hele landingsbaan met hybride vezelversterkt gras konden maken.’

Voor vezelversterkt gras wordt kunstgrasvezel (gerecyclede kunstgrasmatten die sporttechnisch zijn afgekeurd) volgens een bepaalde receptuur door de bodem gemengd. Walhout verduidelijkt het graag even: ‘Neem een voetbalveld: dat wordt verschaald, je voegt zand en een nieuwe drainage toe voor een goede waterhuishouding. Hoe meer zand, des te instabieler de grond. Deze instabiliteit compenseren wij door het toevoegen van een bepaalde hoeveelheid vezels, die wij inmengen. Dit moet heel precies gebeuren, want op het moment dat dit materiaal gemengd is, wordt het één kluwen homogene massa, en die kun je er niet meer uit vegen. Hierdoor krijgt de mat zijn stabiliteit en draagkracht. Als je er dan overheen rijdt, is er geen spoorvorming.’

Deze winter is geprobeerd de proefstrook kapot te rijden met een fourwheeldrive, maar dat is niet gelukt. Wij leggen deze hybride velden al twintig jaar aan en de eerste ligt nog steeds. Daar kun je zo’n 700, 800 uur op voetballen.’

KYBYS brengt de bal aan het rollen ...

Niet letterlijk natuurlijk. Dat laten we graag aan de spelers over.

Maar het spel begint wel vaak bij ons. Of het nu gaat om het ontwerp en de aanleg van uw hockeyveld. Of de technische voorbereiding en procesbegeleiding van een compleet WK. U kunt de stick gerust uit handen geven. Krijgt u 'm na oplevering van uw veld weer terug.

**KYBYS,
...gegarandeerd speelplezier!**

KYbYS

ingenieurs en adviseurs

info@kybys.nl - www.kybys.nl

Volg ons ook op:

> **Vestiging Boxtel**
Bosscheweg 107-8
Postbus 371 - 5280 AJ Boxtel
+31 (0)411 678 055

> **Vestiging Heemstede**
Herenweg 115
2105 MG Heemstede
+31 (0)411 678 055

NIEUW ISEKI TG 6000 SMARTGEAR

Dát zit
wel goed.

37 / 67 PK

8-TRAPS
POWERSHIFT

SEMI-
AUTOMAAT

AFTAKAS
MANAGEMENT

smart-gear

HH
VAN DER HAECHE BV

De Elzenhof 7 G, 4191 PA Geldermalsen
0345 - 788 104, info@vanderhaeghe.nl

www.iseki.nl

Het tankplatform van Vliegveld Midden Zeeland.

‘Dit is in feite onze vertaling van vezelversterkte hybride sportvelden naar een landingsbaan’

Gras is vergevingsgezind

Afgelopen voorjaar nam Belderok een kijkje op een aantal hybride velden van Traas en Ovaa Sport BV in Heinkenszand. De vliegvelddirecteur was er dusdanig van onder de indruk, dat hij een voorstel wilde voor de hele landingsbaan. Hij ging akkoord met het voorstel, wat natuurlijk prettig was voor de aannemer zelf, maar ook de meeste sportvliegers landen liever op een grasbaan dan op een asfalt- of betonbaan.

Walhout: ‘Als je op zo’n asfalt- of betonbaan één klein foutje maakt, corrigeert dat niet makkelijk. En

gras is vergevingsgezind. Daarop kun je een beetje glijden en slinger je wat, maar het gaat allemaal wat vriendelijker. Daarbij is het voor veel mensen met een sportvliegtuig geen dagelijkse kost om te vliegen en is Vliegveld Midden-Zeeland één van de weinige zogenoemde groene vliegvelden van Nederland. Met asfalt zou deze luchthaven zijn charme en groene karakter verliezen.’

De bovenste dertig centimeter van de bodemlaag van de baan werd vermengd met de kunstgrasvezels. Daarna werd er opnieuw gras ingezaaid. Dit spul is veel harder dan gras. De landingsbaan is duizend meter lang en dertig meter breed en Traas en Ovaa Sport BV is er zo’n vijf weken mee bezig geweest. Daarna moest het gras nog zes weken groeien, maar de activiteiten konden gewoon doorgaan. De landingsbaan was tijdelijk verlegd naar de zuidkant van het veld. Hierdoor kon men gewoon blijven vliegen.

Vlakte, stabiele baan die ook beduidend goedkoper is

De nieuwe landingsbaan werd op 4 augustus van dit jaar in gebruik genomen. Een Pilatus PC 7-instructievliegtuig van de Luchtmacht had de eer er als eerste te landen. Een instructievliegtuig moet natuurlijk op allerlei ondergronden kunnen landen, maar volgens de piloten was deze landingsbaan net een zacht matras.

Jacques Walhout met een kluwen vezelversterkt gras

Blaast uw kunstgras nieuw leven in!

Silica nova

onderhoud | revitalisatie | demontage

Onderhoud kunstgras

Wij zijn gespecialiseerd in het onderhouden van alle soorten kunstgrasvelden. Van tennisbaan tot hockeyveld en van korfbal- tot voetbalveld.

Revitalisatie kunstgras

Revitalisatie is een goede oplossing als de technische eigenschappen van uw kunstgrasveld zijn afgenomen. Door het veld te revitaliseren kan het weer 3 tot 5 jaar mee.

Demontage kunstgras

Wilt u uw kunstgrasveld verplaatsen of ontdoen van het vulmateriaal (infill)? Bijvoorbeeld voor verplaatsing of recycling. Dan nemen wij dit proces graag voor u uit handen.

T. 0525-621223 | www.silicanova.nl

Traas en Sport B.V.

UW PARTNER IN SPORTBOUW

onderhoud
aanleggen
renoveren

Noordland 7
4451 RP Heinkenszand
T. 0113-612322
E. info@traasenovaa-sport.nl

Kwaliteit en zekerheid!

Infra Groen Sport

Aannemingsbedrijf Van der Meer B.V.

Voor ons dynamische en enthousiaste team zoeken wij een nieuwe collega

Calculator / Werkvoorbereider

Volgtijd (40 u/w)

- HBO Civiele Techniek of Cultuur Techniek
- Ervaring in soortgelijke functies is een pré
- Kennis van calculeren RAW en UAV-GC
- Betrokken, collegiaal en enthousiast

Wij bieden een goed salaris en uitstekende arbeidsvoorwaarden

Voor meer info. kijk op www.vdmbv.com/vacature

Interesse? bel 079 - 342 06 01 (Leo van der Meer) of mail naar info@vdmbv.com

Verbreepark 23
2731BR Benthuisen
Tel. 079-342 06 01
info@vdmbv.com
www.vdmbv.com

Na een week met veel regen vond op maandag 11 september de officiële opening plaats. Ter gelegenheid hiervan maakte de Nederlandse Kustwacht een landing op het vliegveld met een patrouille-vliegtuig, een Dornier 228-212, dat wordt ingezet voor controle- en observatievluchten boven de Noordzee. Zo'n landing zou op de oude landingsbaan onmogelijk zijn geweest. Dat de Kustwacht hier vlekkeloos kon landen, was dus het beste bewijs dat de verharde baan doet wat hij belooft. De methode van Traas en Ovaa Sport BV zorgt voor een vlakke, stabiele baan, die ook bij slecht weer te gebruiken is, en deze verharding is ook nog eens zestig procent goedkoper dan een beton- of asfaltbaan.

'In eerste instantie denkt men aan traditionele civieltechnische oplossingen, maar deze oplossing komt voort uit de cultuurtechniek'

Walhout kan dit alleen maar beamen. 'De keuze voor kunstgrasvezels in plaats van asfalt is echt beduidend goedkoper. Met beton of asfalt kwam je op zo'n anderhalf miljoen euro; nu ben je voor dit vliegveld een goede vier ton kwijt.'

Spin-off naar andere groene vliegvelden

Dit is volgens Walhout in feite een vertaling van vezelversterkte hybride sportvelden naar een landingsbaan. 'Daarnaast krijgt een oude kunstgrasmat hier een nuttige toepassing. We hebben

deze eerst laten onderzoeken op milieutechnische elementen in het kader van het Besluit Bodemkwaliteit, en hij voldeed aan alle eisen. De filosofie van de circulaire economie krijgt hiermee eveneens invulling.'

De aannemer draagt ook zorg voor het onderhoud van de baan op het vliegveld. In een volgende fase, die gepland staat voor volgend jaar, worden de taxibaan en de verbindingen onder handen genomen. Zo komt er straks ook een strook van zo'n tien tot twaalf meter breed naar het pompstation. Dit alles wordt van hetzelfde materiaal aangelegd. Het voordeel hiervan is dat het onderhoud hetzelfde blijft, vindt Walhout. 'Of je nu natuurgras hebt of gras met een vezelversterkte bodem, het maaien, mesten, beluchten en verticuteren kan allemaal met dezelfde machines plaatsvinden. Wij hebben een prettige relatie met Vliegveld Midden-Zeeland. Omdat zij hun investering in goede staat willen houden, doen wij ook het onderhoud. Ze hebben zelf een maaimachine; de rest doen wij. We zitten hier vlakbij. Als het veel geregend heeft, checken we hoe het veld erbij ligt, ook met het oog op de spin-off naar andere groene vliegvelden.'

Bedrijfszekerheid

Er is in Nederland een aantal groene vliegvelden met waterproblemen, dus problemen met de stabiliteit. Daarvoor is dit een mooie oplossing. 'Bij de officiële opening op 11 september was er al een gegadigde die speciaal hiervoor kwam kijken', glundert Walhout. 'Hier op dit vliegveld dacht men in eerste instantie aan traditionele civieltechnische oplossingen, maar deze oplossing komt voort uit de cultuurtechniek. Het is goedkoper en de bedrijfszekerheid is ook nog eens hoger. Nu zijn ze niet meer zo weersafhankelijk. Als het heel slecht weer is, komen die mensen natuurlijk niet om te vliegen; het zijn tenslotte geen lijndiensten. Maar

als het, zoals gisteren bijvoorbeeld, heel hard heeft geregend en vandaag is het prachtig weer, dan kunnen ze nu komen. Vroeger was het: het vliegveld is vandaag dicht, want het heeft gisteren teveel geregend. De bedrijfszekerheid is gigantisch omhoog gegaan.'

Groenparkeren

Dit concept van versterkt gras gebruikt Traas en Ovaa Sport BV ook voor het zogeheten groenparkeren op evenemententerreinen en overloopparkerterreinen.

'Het weer hebben we niet in de hand, maar op deze manier kun je een modderpoel voorkomen. Het grote voordeel is dat je geen grond hoeft af te voeren; je kunt dit maken met materiaal wat er al is. Dat bereid je voor door het te verschralen en de drainage te regelen. Daarna komt de vezel erop, en dan kun je er met de vrachtauto overheen.'

Afhankelijk van het doel wordt de receptuur aangepast. De gemeente Vlissingen wil meer parkeerterreinen, maar niet meer beton, want als het dagen regent, moet het water goed worden afgevoerd. Met groenparkeren is dit volgens Walhout geen probleem meer; dan kan het water op een natuurlijke manier zijn weg vinden.

'Vezelversterkte bodems – hybride op een andere manier – hebben de toekomst. Hergebruik, circulair en een natuurlijke waterhuishouding vormen de rode draad in onze filosofie. Voor een creatieve oplossing moet men dus bij Traas en Ovaa Sport BV zijn', besluit Walhout.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7173

De opbouw van de landingsbaan op de balie van de verkeerstoren.

Verrassende verschillen in bodemanalyses

Eén keer in de drie jaar een bodemanalyse

Ten minste eens in de drie jaar een bodemanalyse laten nemen is een must voor sportvelden. De sportveldbeheerder bepaalt mede op basis van deze analyse zijn onderhouds- en/of bemestingsplan voor het komende seizoen. Het is dus belangrijk om deze analyse op de juiste manier te interpreteren.

Verrassend genoeg blijkt in de praktijk soms dat verschillende bodemanalyses verschillende analyseresultaten opleveren.

Auteurs: dr. A. Reijneveld (productmanager bij Eurofins) en C.F.E. Bezemer (accountmanager bij Eurofins)

Verrassend, want men zou verwachten dat eenzelfde grondmonster altijd dezelfde resultaten oplevert. Hoe kunnen verschillen in analyseresultaten ontstaan en, nog belangrijker, hoe kunt u als sportveldbeheerder dergelijke verschillen op de juiste manier interpreteren? Want uiteindelijk verwacht u van een bodemanalyse dat deze een correcte indicatie geeft van onder meer de tekorten of overschotten aan hoofd- en sporenelementen in uw sportveld.

Het volgende artikel geeft antwoord op deze vragen en biedt tevens handvatten om een analyse-rapport op de juiste manier te lezen.

Verskillende methoden

De winter is de periode om grondmonsters van uw sportveld te laten nemen en deze naar het laboratorium te sturen. Afhankelijk van de resultaten kunt u uw bemestingsplan en onderhoudsplan voor het komende seizoen mede hierop afstemmen. Voor het laboratorium begint nu het echte werk:

het bepalen van onder andere de hoofd- en sporenelementen in dit grondmonster. Daartoe wordt de grond opgelost in een extractievloeistof, om de nutriënten uit de grond los te weken. Dit noemt men ook wel extraheren.

In de praktijk kunnen zeer veel verschillende zout- en zuuroplossingen gebruikt worden om de hoofd- en sporenelementen uit de grond te extraheren. De meest gebruikte extractievloeistoffen zijn calciumchloride (CaCl_2), kaliumchloride (KCl), aluminiumlactaat (Al) en azijnzuur, maar ook gewoon water (H_2O) wordt als extractievloeistof gebruikt.

De keuze voor een extractiemethode wordt door een laboratorium gemaakt, om te kunnen bepalen in hoeverre voedingsstoffen voor een plant direct opneembaar zijn of pas op de korte of langere termijn beschikbaar komen. In het algemeen kan gesteld worden dat hoe zouter of zuurder de oplossing, des te meer voedingsstoffen er vrij-

5 min. leestijd

komen die voor de plant op de langere termijn beschikbaar zijn. Omgekeerd zijn de voedingsstoffen die geëxtraheerd zijn op basis van minder sterke extractie-oplossingen dus ook makkelijker opneembaar voor de plant.

Kelder-keuken-tafelmetafoor

Een vergelijking die de mate van beschikbaarheid van voedingselementen goed duidelijk maakt, is de 'kelder-keuken-tafelmetafoor'. Hierbij wordt een vergelijking gemaakt tussen de beschikbaarheid van onze voeding en de beschikbaarheid van voeding voor planten. Als de tafel gedekt is en de borden op tafel staan, verwachten wij meteen te kunnen gaan eten. Op deze manier kunnen we ook de beschikbaarheid van plantnutriënten beschouwen.

De direct opneembare voorraad is te vergelijken met de voeding op je bord. Maar een bord is snel leeggegeten en daarmee is de direct opneembare voorraad opgenomen. Gelukkig is er nog steeds voeding beschikbaar: dit heet de plantbeschikbare voorraad, die we kunnen vergelijken met de tafel. Voor deze voeding moeten we iets meer moeite doen: vergelijkbaar met het opscheppen van een tweede portie uit de pan op tafel. De plant heeft iets meer tijd nodig voordat deze voeding ter beschikking komt.

De bodemvoorraad staat voor de keuken. Deze voorraad kan niet direct door de plant worden opgenomen; het duurt nog langer voordat het ter beschikking komt. We moeten de voeding in de keuken immers nog wel eerst bereiden. Uiteindelijk

belanden we in de kelder. Vanuit de kelder duurt het nog langer voordat de voedingsstoffen beschikbaar zijn en een deel komt zelfs helemaal niet beschikbaar en is gefixeerd. De kelder staat voor de totale bodemvoorraad.

Afhankelijk van de vraag of een laboratorium de direct opneembare voorraad, de plantbeschikbare voorraad, de bodemvoorraad of de totale bodemvoorraad (resp. bord, tafel, keuken of kelder) wil meten, wordt dus een keuze gemaakt voor een extractiemethode. De hoeveelheid voedingsstoffen die is gemeten in uw grondmonster wordt gerapporteerd. Hoewel deze rapportage per laboratorium kan verschillen, kunt u hierin een aantal kengetallen vinden die iets vertellen over de gekozen extractiemethode.

Met de 'kelder-keuken-tafelmetafoor' in gedachten, zijn de kengetallen in de analyse voor calcium en magnesium, met vermelding van plantbeschikbare voorraad en bodemvoorraad, al een stuk eenvoudiger te interpreteren. Bij stikstof/zwavel, fosfaat en kalium kunt u soms een aantal 'vreemde' kengetallen tegenkomen die nadere toelichting vereisen.

Voedingselementen

Bij stikstof zijn twee kengetallen van invloed op de adviesgift voor het komende jaar. Dit zijn de N-totale bodemvoorraad (kelder) en het NLV (stikstofleverend vermogen). De N-totale bodemvoorraad is dus de hoeveelheid stikstof die op langere termijn mede vanuit het organisch stof beschikbaar kan komen. Het NLV geeft de ver-

ACHTERGROND

wachte hoeveelheid stikstof weer die het komende jaar plantbeschikbaar wordt gemaakt vanuit de bodemvoorraad door het bodemleven.

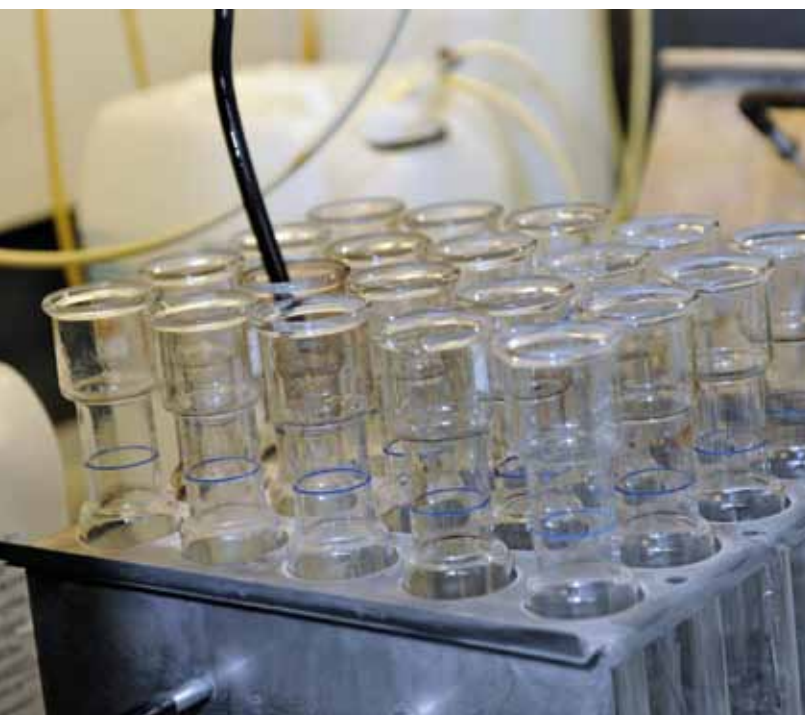
Deze kengetallen en uitleg gelden overigens eveneens voor zwavel, waarbij dan sprake is van S-totale bodemvoorraad en SLV (zwevelleverend vermogen).

Bij fosfaat staat P-PAE voor een fosfaatfractie die wat geleidelijker beschikbaar wordt voor de plant en die te vergelijken is met de tafel. Met P-AI wordt de bodemvoorraad gemeten; dit staat voor de keuken.

Bij kalium kunnen de volgende kengetallen voorkomen. De K-PAE is de plantbeschikbare hoeveelheid kalium. In het K-getal is tevens de invloed van organische stof op de kalivoorziening verwerkt. De K-PAE en het K-getal staan dus voor de tafel. In sommige analyses kun je daarnaast ook K-CEC tegenkomen welke staat voor de bodemvoorraad (vergelijkbaar met de keuken) die is gebonden aan het klei/humus complex.

Bepaling van de pH

De bepaling van de zuurtegraad is belangrijk als indicator voor de beschikbaarheid van voedingsstoffen in de bodem. Toch kunnen ook in de pH-bepaling van de grond verschillen ontstaan. Deze verschillen zijn eveneens terug te voeren op de extractiemethode. De meest gangbare methode om de pH te bepalen is op basis van CaCl₂ of KCl, maar daarnaast wordt de pH ook wel op basis van

Grootste kunstgrasleverancier ter wereld Op zoek naar een optimale sportbeleving

Sportvelden in **100** landen

>100 Kunstgrasvoetbalsystemen de FIFA-standaard

Jaarproductie van **30 miljoen m²**

CCGrass houdt zich al meer dan 15 jaar bezig met de productie en de ontwikkeling van kunstgras en staat wereldwijd bekend als de grootste leverancier van kunstgras. Jaarlijks produceert CCGrass meer dan 30 miljoen m² kunstgras. Dat maakt dat CCGrass de grootste aanbieder is op de wereldmarkt.

Als FIFA Preferred Producer kan CCGrass kunstgrasoplossingen aanbieden voor alle mogelijk toepassingen, van grote voetbalevents tot kleinere voetbalclubs. Chelsea club, FIFA U-17, Homeless World Cup, Summer Universiade; zij kozen allemaal voor CCGrass.

In het streven naar steeds hogere prestaties van zijn kunstgrassystemen heeft CCGrass zijn R&D-afdeling versterkt. Op dit moment kan CCGrass meer dan honderd verschillende systemen aanbieden.

BELROBOTICS
THE GRASS MASTERS

KRIJG TOT

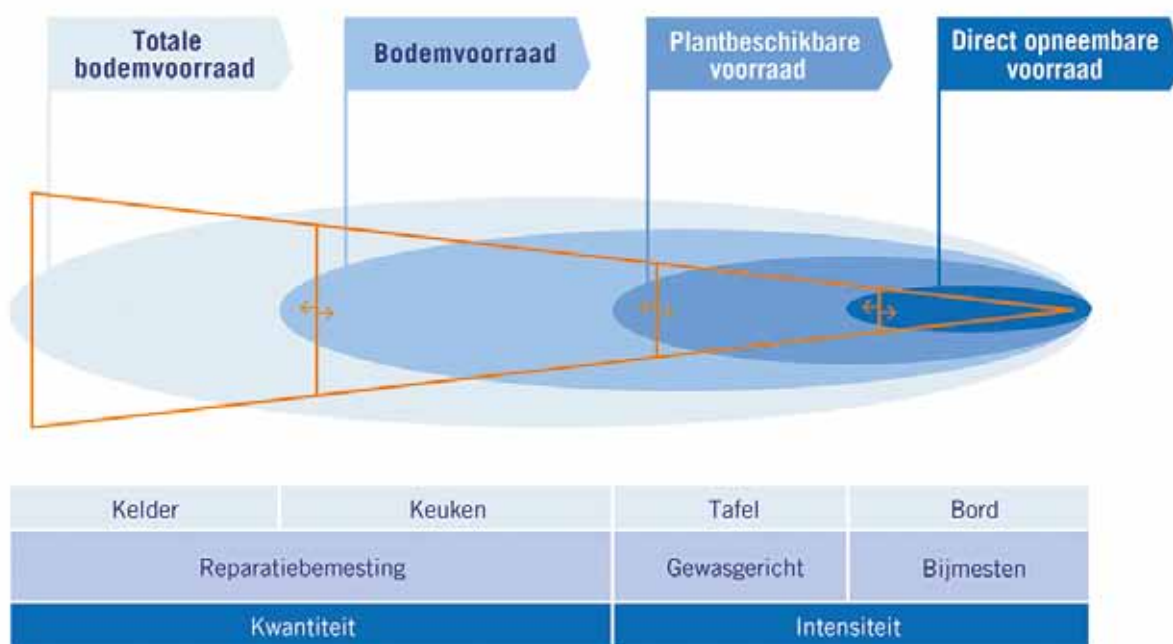
1100€*
CASHBACK

Ik vraag het nu via
www.belrobotics.com/acties

*Actie geldig in België en het Luxemburg vanaf 13/02/17 tot 31/03/17. De cashback bedragen verschillen van model tot model.

MEMBER OF **YAMABIKO**

Schema: kelder-keuken-tafel (bron: Eurofins)

water bepaald. Deze laatste methode kan een pH-waarde geven die minstens 0,5 hoger is. Houd daar dus rekening mee!

Voor sportvelden wordt een pH aangehouden tussen de 5,5 – 6,5. Een pH lager dan 5 heeft een negatieve invloed op het bodemleven en daarmee op de voorziening van voedingsstoffen vanuit de bodem door het bodemleven. Bovendien levert een gezond bodemleven een zeer positieve bijdrage aan de plant- en bodemgezondheid; met de Green Deal in zicht een steeds belangrijker en actueler onderwerp. Een pH boven de 7 is slecht voor de beschikbaarheid van de meeste sporenelementen.

Klei-humuscomplex of CEC

Het is interessant om te weten wat er precies verantwoordelijk is voor het al dan niet snel ter beschikking komen van voedingsstoffen. Dit wordt mede bepaald door klei en organische stof in de grond, met een mooi woord CEC genoemd (*cation exchange capacity* oftewel klei-humuscomplex).

‘De keuken staat onder meer voor de CEC. De keuken kan gevuld zijn met nuttige nutriënten, maar er kan ook allerlei andere rommel staan. Zo is het ook in de bodem. Als dat het geval is, dan is er vanzelfsprekend minder ruimte om voedingsstoffen als calcium, magnesium en kalium te bewaren. Er is volop gelegenheid om de bodem van een sportveld door middel van bemesting te verbeter-

ren. Een goed advies bij een bodemanalyse houdt dus tevens rekening met de CEC, aldus Arjan Reijneveld van Eurofins.

Daarnaast heeft de verhouding tussen natrium, kalium en calcium in de CEC effect op de structuur en het dichtslibben van de grond. Vooral bij een wat kleiachtig sportveld zullen bij een te hoog gehalte aan natrium en kalium de kleideeltjes dichter op elkaar zitten, waardoor verslemping en verdichting van de toplaag optreden. Calcium is dan een belangrijk element dat de bodemdelen vasthoudt, maar ook zorgt voor voldoende afstand tussen de bodemdelen en de lucht in de grond.

Betrouwbare cijfers en adviezen

Een goed advies dient dus rekening te houden met de plantbeschikbare hoeveelheid en de bodemvoorraad (waaronder de CEC) en stemt de adviesgiften voor stikstof, sulfaat, fosfaat, kali, magnesium, kalk en/of sporenelementen hierop af.

Om er zeker van te zijn dat u de juiste informatie krijgt, moet een grondmonster van uw sportveld over drie jaar op precies dezelfde wijze worden geanalyseerd als nu. Er mogen geen verschillen zijn in methodiek en extractiehoeveelheden. Alleen dan kunt u analyses met elkaar vergelijken en de vooruitgang in kwaliteit van uw sportveld bepalen. Een goed laboratorium is daartoe geaccrediteerd door onafhankelijke instanties en investeert in

dagelijkse kwaliteitscontroles, vergelijkende tests, protocollen en checks.

OVER EUROFINS

Eurofins is een toonaangevend laboratorium met bijna honderd jaar ervaring en heeft voor sportvelden veel te bieden. De producten en diensten van Eurofins zijn het resultaat van praktische kennis, onderbouwd door wetenschappelijk onderzoek, en zijn gericht op een uitgekiende bemesting en weerbaar gras. Eurofins helpt u met de juiste gegevens en biedt inzicht voor een optimale bemesting en voor bodem- en gewasgezondheid. Kortom: alles voor groeiend inzicht – inzicht waar u de vruchten van plukt!

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7174

Iedereen kent elkaar en dat is de charme van GJS

GJS Gorinchem: 'Als je een hybrideveld meeneemt in het normale onderhoud, gaat het gegarandeerd mis'

De tweede amateursportclub die aan bod komt in deze rubriek is GJS (Gorkumse Jonge Spartanen) uit Gorinchem. Het is een voetbalvereniging die in de eerste klasse speelt, maar niet betaalt. Dat heeft te maken met het idee van doorstroming van eigen jeugd. Met spelers van buiten blokkeer je mogelijk eigen spelers.

Auteur: Sylvia de Witt

GJS (Gorkumse Jonge Spartanen) is één van de vijf voetbalverenigingen in Gorinchem. De club werd op 5 april 1930 opgericht met veertien man, maar had toen nog niet officieel een naam. Die kwam er pas in november 1931 en luidde DJS: De Jonge Spartaan. Acht jaar later werd die gewijzigd in GJS

en na wat omzwervingen verhuisde de voetbalvereniging in oktober 1951 van Gorinchem naar Dalem, waar zij nu nog steeds zit, inmiddels met 935 leden. Hiermee is GJS de grootste voetbalvereniging in de regio. In totaal heeft GJS zes velden en een trainingsveld, waaronder een kunstgrasveld

en een hybrideveld. Vanwege de commotie die vorig jaar heerste rondom rubbergranulaat, heeft het kunstgrasveld kurk als vulmiddel gekregen in plaats van rubbergranulaat. De gemeente moest er wel twee ton extra voor betalen. Het XtraGrassveld is uit eigen zak betaald en ligt er nu vier jaar.

Hoofdveld van XtraGrass

XtraGrass werd in 2010 geïntroduceerd in Rotterdam en was daar direct een groot succes. Bernard van den Bosch, die dertig jaar bij de gemeente Rotterdam heeft gewerkt als cultuurtechnisch beheerder en jarenlange ervaring had met de XtraGrass-velden en andere hybridevelden in Rotterdam, was er erg enthousiast over. 'Dit succes fluisterde zich al gauw rond in de

Nederlandse voetbalwereld, waardoor het meer ging leven', vertelt hij aan de telefoon. 'GJS nam destijds ook een kijkje in Rotterdam, waar je kon aanschouwen hoe het veld eruitzag na een winter lang gebruik. Het zag er goed uit, er zat nog heel veel gras in, waarna een aantal XtraGrass-velden werd aangelegd in Nederland.'

10 min. leestijd

GJS liet in 2013 een XtraGrass-veld aanleggen; dit werd het hoofdveld. Het onderhoud werd echter niet goed overgedragen aan de gemeente Gorinchem, er waren klachten en het veld kwam negatief in de publiciteit. Zo werd het in de media meermalen een 'knollentuin' genoemd, waardoor de vraag naar XtraGrass-velden in Nederland afnam.

Trainers vaak eigenwijs

'Dat ging mij echt aan het hart', vervolgt Bernard van Den Bosch, 'want dat veld was eigenlijk mijn kindje. Ik had er echt mijn nek voor uitgestoken en ook GJS zat er natuurlijk behoorlijk mee in zijn maag. De aannemer en ik werden erbij geroepen en ik schrok behoorlijk toen ik zag hoe het veld eruitzag. Gewoonlijk deed de aannemer na aanleg ook het onderhoud en dat ging altijd goed, maar nu was het onderhoud naar de gemeente Gorinchem gegaan zonder begeleiding door de aannemer, terwijl zo'n veld aangepast onderhoud vereist. Als je een hybrideveld meeneemt in het normale onderhoud, gaat het gegarandeerd mis.' Van den Bosch werd adviseur, een soort tussenpersoon om de gemeente en GJS te begeleiden bij het onderhoud. Want er lag wél een veld van tweeënhalve ton waarop niet meer kon worden gevoetbald. Hierover communiceerde Bernard van den Bosch regelmatig via de groepsapp en telefoon. Ook ging hij twee keer per maand naar de club, waar hij contact had met Klaas Bijsterveld van de gemeente, die het onderhoud deed. Het eerste jaar lukte het nog niet om het veld helemaal goed te krijgen; er was sprake van miscommunicatie over de bemesting waardoor er andere bemesting was gebruikt.

'Maar nu is dat allemaal mooi opgelost. De fouten die in het begin zijn gemaakt, zijn er niet meer. En tegenwoordig zit er meteen een vijfjarig onderhoudscontract bij wanneer zo'n veld wordt aangelegd.'

'Als je een hybrideveld meeneemt in het normale onderhoud, gaat het gegarandeerd mis'

Toch moet ook de club op een bepaalde manier rekening houden met het veld, vindt hij. 'Buiten de wedstrijden wordt er ook veel op getraind en trainers zijn vaak eigenwijze mensen. Ze gaan altijd hun eigen gang en laten de voetballers steeds op dezelfde plek oefeningen doen. Dat moet meer verspreid worden.'

In het diepe gegooid

Klaas Bijsterveld, al vijftienvintig jaar bij de gemeente Gorinchem in de buitendienst, doet zoals gezegd het onderhoud van de velden van GJS. Hij is er iedere dag te vinden en begrijpt exact waar Bernard van den Bosch het over heeft. 'Met het hybrideveld werden wij de eerste jaren echt in het diepe gegooid. In het begin lag het er mooi bij, iedereen was blij. Er werd verteld dat er 800 uren op kon worden gespeeld. Toen gingen ze er volop op voetballen. En alleen voetballen, dat gaat nog wel, maar het trainen deed het veld de das om. Er zat veel te veel grond en gras in; het kunstgras zag je bijna niet. Het werd gewoon een knollenveld en wij wisten er ook geen raad mee. Daarop heeft de club Bernhard van den Bosch ingeschakeld en wij hebben samen aardig aan de weg getimmerd. Vorig jaar was het al beter; nu is het nóg beter en is het een mooi veld geworden.'

Het is een prima veld, mits je het niet teveel belast, meent Jan van Veen, voorzitter van GJS. 'Maar toegezegd was dat het tot 800 uren belast kon worden. Als wij er veel op laten trainen én er op zaterdag de hele dag wedstrijden op worden gespeeld, is het te veel. We belasten het veld nu minder. Het gaat steeds beter, ook het onderhoud.'

Op de andere velden wordt iedere avond getraind. Het valt volgens Klaas Bijsterveld niet mee om die goed te houden na de winter. 'De club is gegroeid en de teams willen allemaal twee keer per week trainen. Gelukkig ontlast het nieuwe kunstgrasveld de overige velden.'

Strak biljartlaken

De eerste twee jaren was het veld inderdaad een knollentuin, beaamt ook Sjors Hendriks, speler en reserve-aanvoerder van het eerste elftal. 'Je voetbalt natuurlijk het liefst op een strak biljartlaken, want daar stuitert de bal niet op. Dat is ideaal, en dat biedt kunstgras. Er waren hier op het hoofdveld pollen gras. Als de bal daaroverheen ging, sprong hij op. De meningen zijn verdeeld, maar ik vind natuurgras het fijnst om op te spelen. Ons hoofdveld lijkt meer op natuurgras dan op een kunstgrasveld. Ik maak veel slidings en op een kunstgrasveld liggen mijn benen dan vaak open; dat heb je hier niet. Het hoofdveld wordt dit jaar

minder belast dan in voorgaande jaren. Normaal gesproken lag er nu alleen maar grond en bijna geen gras, maar nu zie je behoorlijk veel gras. Het gaat dit jaar dus stukken beter met het veld.'

Betrokkenheid

De inzet van leden en vrijwilligers vormt de basis van praktisch iedere vereniging; zo ook bij GJS. Ingrid van Hulst loopt hier al zo'n twintig jaar rond en is nu kantinebeheerder en bestuurslid kantinezaken. Op bijna alle doordeweekse avonden is zij hier aanwezig en op zaterdag van zeven uur 's morgens tot 's avonds laat. Wat een betrokkenheid, en dat naast een 40-urige baan! Die betrokkenheid kreeg ze door haar ouders, maar werd nog sterker toen haar neefje hier ging voetballen, het zoontje van haar overleden broer. 'Mijn vader, mijn schoonzus en ik gingen altijd met hem naar de club als hij moest voetballen. Toen mijn eigen zoon ook ging voetballen, werd ik begeleider van het team van mijn zoon en daarna bleef ik nog een aantal jaren begeleider.'

'Je moet nooit je hand ophouden bij één sponsor, want dan ben je per definitie afhankelijk'

Toen een al wat oudere kantinebeheerder er op een gegeven moment mee stopte, besloot Ingrid van Hulst, die intussen al bestuurslid kantinezaken en activiteiten vrijwilligers was, ook het kantinebeheer op zich te nemen. Het assortiment werd aangepast, er werden meer feestjes georganiseerd en de omzet steeg.

Klaas Bijsterveld van de gemeente Gorinchem.

Eindelijk officieel bier tappen

Haar dochter Annika, die vandaag achttien jaar is geworden, kreeg de liefde voor de club op haar beurt met de paplepel ingegoten. Zij hielp haar moeder al vaak op zaterdag. 'Ze is nu mijn grote steun en toeverlaat', zegt Ingrid van Hulst. Annika glundert en vertelt over haar werkzaamheden in de kantine: 'Alles wordt pas gemaakt als het besteld wordt. We willen dat het lekker vers is. Nu hebben we ook broodjes met kipkerriesalade en eiersalade. Tegenwoordig is de keuken zo goed bezet dat mijn moeder 's middags vrij is. Ze is dan wel aanwezig, maar dan kan ze voetbal kijken en ben ik het aanspreekpunt in de kantine.'

Er worden ook ontbijtjes en lunches voor de teams gemaakt, waarbij rekening wordt gehouden met vegetariërs en mensen met een glutenallergie. Een gezonde kantine is de trend, maar een honderd procent gezonde kantine zal er volgens Ingrid van Hulst nooit komen. 'Er zullen altijd mensen blijven die zich echt op de zaterdag verheugen, want dan mag het frietje.'

‘Ik voel me hier heel erg thuis. Iedereen die hier rondloopt, ken ik al heel lang; negentig procent van de spelers komt hiervandaan!’

Jan van Veen

Het vrijwilligerswerk voor GJS vergt veel uren, maar beiden zien het als hun passie, vertelt Ingrid enthousiast. ‘Annika is vandaag jarig, maar dat wordt al ingecalculleerd. Zaterdag is het GJS-dag, dus haar verjaardag wordt vanavond pas gevierd.’ Nu Annika achttien is, mag ze eindelijk officieel bier tappen, iets wat ze altijd al enorm leuk vond om te doen.

Drie vaste ochtenden in de week en alle zaterdagen

Een andere toegewijde vrijwilliger is Wil de Bruin, die in december al vijftig jaar lid is van GJS. Op zijn eenentwintigste kwam hij hier voetballen, omdat hij niet bij een zondagclub wilde spelen. ‘Niet uit principe, maar op die dag wilde ik gaan kijken bij de andere clubs in Gorinchem, Unitas en SVW. En mijn broer voetbalde ook hier.’

Na een jaar of drie ging GJS meedoen aan de Toto. Eén avond in de week konden de totoformulieren bij De Bruin worden ingeleverd. Later ging hij ook helpen met klusjes op het veld en in 1973 werd hij bestuurslid.

‘Ik ben vierendertig jaar bestuurslid geweest en daarna trad er een nieuw bestuur aan. Toen werd mij gevraagd of ik op zaterdag bestuurskamerdiensten wilde draaien, zorgen voor de wedstrijdformulieren en dergelijke.’

Nu, tien jaar later, doet hij dat nog steeds. Verder zorgt hij voor het plaatsen van de reclameborden, het onderhoud en kleine reparaties. Maandag, woensdag en vrijdag zijn de vaste ochtenden; die houdt hij altijd vrij. ‘Dan drinken we hier eerst gezamenlijk koffie en daarna gaan we aan de slag.’ Een vastomlijnde taakomschrijving heeft hij niet; hij kan in feite doen wat hij wil. ‘Ik pak aan wat op dat moment nodig is. Zo heb ik bijvoorbeeld de picknicktafels buiten geleverd.’

Ook op zaterdag is hij er altijd. Hij ontvangt scheidsrechters en bestuursleden van andere verenigingen. ‘Op zaterdag ben ik zeg maar de assistent van onze voorzitter. En als het eerste elftal uit speelt, ga ik namens het bestuur samen met een collega naar de bezoekende vereniging toe. Dit alles met steun van het thuisfront.’

Niet voor het geld

Sjors Hendriks speelde vroeger altijd op het middenveld, maar sinds vorig jaar staat hij centraal achterin. Hij begon bij de F’jes en werd op zijn twaalfde gevraagd door FC Den Bosch, waar hij vier jaar voetbalde. ‘Het was leuk om bij zo’n profclub te spelen, want je traint vier keer per week. Ik legde me erop toe om profvoetballer te worden, maar na vier jaar werd ik toch niet goed genoeg bevonden.’

Toch had hij daarna genoeg keuzemogelijkheden wat betreft clubs, maar voor hem was er maar één optie: terug naar GJS, waar ook al zijn vrienden speelden.

‘Ik voel me hier heel erg thuis. Iedereen die hier rondloopt, ken ik al heel lang. Negentig procent van de spelers komt hiervandaan. GJS betaalt niet. Jongens die hier willen komen voetballen, zijn van harte welkom, maar ze komen niet voor het geld.’ GJS is één van de weinige clubs in de eerste klas waar de spelers niet betaald worden. De meeste clubs trekken spelers van buiten aan om een goed eerste elftal op poten te zetten, bijvoorbeeld voor honderd euro per wedstrijd of per punt. Die spelers voetballen al gauw voor vijfhonderd tot duizend euro netto in de maand.

De charme van GJS

Jan van Veen is hier duidelijk over: ‘Dat is voor ons absoluut ondenkbaar. Wij zijn een soort Don Quichot; we vechten tegen windmolens, want overal wordt betaald en wij doen dat niet. Niet vanwege de financiën, maar uit principe. Ik weet zeker dat ik het voor elkaar zou krijgen om sponsoren te vinden, maar dat ga ik niet doen. Dat heeft te maken met het idee van doorstroming van eigen jeugd. Met spelers van buiten blokkeer je mogelijk eigen spelers. Sjors Hendriks is een heel goede voetballer die prima elders zou kunnen voetballen en een behoorlijk centje zou kunnen

PROMAX INFILL

HOOGWAARDIG EN 100% VEILIG INFILL
MATERIAAL VOOR KUNSTGRAS VOETBALVELDEN

100%
PAK'S VRIJ

✓ **100% vrij van PAK's**

✓ **10 jaar Garantie**

✓ **Systeemkeuze:**

FIFA Quality/FIFA Quality Pro

✓ **Voldoet aan veiligheidseisen:**

- EN (Reach)

- GS (Duitsland)

- DIN 18035-7 (Duitsland)

- OFI (Oostenrijk)

DESIGNED BY **morton**
extrusionstechnik gmbh

FIELDTURF BENELUX
POSTBUS 491
2800 AL GOUDA
+31 88 28 48 630

 FieldTurf[®]
A Tarkett Sports Company

WWW.FIELDTURFBENELUX.COM

verdienen. Toch kiest hij voor deze club.
Sjors Hendriks: 'Ik vind GJS prettig, omdat het allemaal jongens zijn van hier. Ook de mensen die komen kijken, kennen elkaar. Iedereen kent elkaar; dat is de charme van GJS.'

Hij denkt dat deze clubcultuur verdwijnt als er jongens van buiten worden aangetrokken. 'Veel clubs in de regio betalen wél. Ze vragen aan spelers hier: kom lekker bij ons voetballen, dan krijg je wat geld. Toch kiezen veel jongens ervoor om hier te blijven, omdat ze het hier naar hun zin hebben. Het lukt ons best goed om spelers lang vast te houden.' Nieuwe aanwas aantrekken en ook vasthouden: dit moet je volgens de voorzitter ook in het beleid laten zien. Zo zou de bestuurskamer waarin we nu zitten, een groot, organisch geheel moeten zijn, waar ook de jeugd de ruimte krijgt. De jeugdbestuurskamer bevindt zich nu onder in de clubaccommodatie, die in 2018 dertig jaar oud is. Maar er zijn plannen voor een nieuwe accommodatie. 'Omdat wij de jeugd erg belangrijk vinden, zou ik hen en hun leiders ook het liefste hier (in de bestuurskamer) ontvangen. Het is het mooist als alles geïntegreerd is, zodat de accommodatie ook fysiek aansluit bij de ideeën van GJS: voorrang voor de jeugd en voor doorstroming.'

Speerpunten

GJS heeft één vrouwenteam en drie meidenteams, te weinig naar de smaak van Jan van Veen. Toen hij zes jaar geleden voorzitter werd, is een aantal speerpunten benoemd; één daarvan is het meidenvoetbal stimuleren. 'Dat is niet alleen in sportief opzicht belangrijk, maar ook in sociaal opzicht. Er moet veel meer evenwicht zijn tussen meiden- en jongensvoetbal. Het vrouwenteam voetbalt behoorlijk hoog. Het is veel mooier als daar nog een tweede of derde team bij komt, zodat je kunt selecteren.'

Verdere speerpunten zijn dat GJS puur een amateurclub blijft, dat er een gespreid sponsorbeleid gevoerd wordt en dat er evenwicht moet zijn tussen jeugdteams en seniorenteams. 'Je moet nooit je hand ophouden bij één sponsor', verduidelijkt de voorzitter, 'want dan ben je per definitie afhankelijk. We hebben vijftig tot zestig sponsors, die allemaal vijfhonderd tot duizend euro geven. Verder hebben we drie hoofdsponsors, die wat meer geven. Wat het evenwicht tussen jeugdteams en seniorenteams betreft: we hebben weleens vijfenveertig jeugdteams gehad en zes seniorenteams; dat was volledig uit balans. Aan mij de taak om aan deze pijlers vast te houden.'

Ingrid van Hulst en haar dochter Annika van Hulst

Sport-BSO

Ideeën voor de toekomst zijn er volgens Jan van Veen volop. 'Wij willen ook iets met buitenschoolse opvang doen, een soort sport-BSO, want overdag staan de gebouwen en al die velden leeg. Ik zit in het onderwijs; daar heb je die verbinding ook. De plannen hiervoor liggen al bij de gemeente. We zijn al met pilots bezig; er is één middag met sport-BSO. Dat willen we uitbreiden naar alle dagen.' Daarnaast moet er eigenlijk nog een kunstgrasveld bij. 'Het kan niet zo zijn dat je 's winters om vijf uur, als het donker wordt, nog een wedstrijd moet voetballen. Maar dat gebeurt, als je vijftiwintig thuiswedstrijden hebt.'

Het kunstgrasveld dat er nu ligt, wordt gehuurd van de gemeente. GJS wil dit niet in eigendom hebben; de vereniging kan de afschrijvingskosten niet opbrengen. Alleen het hybrideveld en de opstallen zijn eigendom, de rest van de velden wordt van de gemeente gehuurd. In de omliggende dorpen zijn de clubs geprivatiseerd; dat is bij GJS niet het geval.

Jan van Veen: 'Ik heb me er niet in verdiept en ik weet niet of ik daar zo gelukkig van zou worden. Die rekensom hebben we niet gemaakt en de gemeente heeft er nooit iets over gezegd.'

Overkoepelende organisatie

We komen nog even terug op het thema vrijwilligers, want vaak zijn het steeds dezelfde mensen die de handen uit de mouwen steken. Jan van Veen kijkt nu wat zorgelijk. 'Hier is dat een vergrijzend clubje aan het worden. In de gemeente Gorinchem denken we na, samen met andere voetbalclubs en buitensportverenigingen, over het opzetten van een soort overkoepelende organisatie. Eén van de belangrijke thema's: hoe kom je in de toekomst aan vrijwilligers? Wil de Bruin doet hier alles en ook Sjors Hendriks is niet te beroerd om na een wedstrijd de hele avond achter de bar te staan. Ook Ingrid en Annika doen hier heel veel. Er zijn ook eigen clubscheidsrechters, zoals Rob Koops. Die doen het toch allemaal maar. Maar als je niet uitkijkt, is daar op een gegeven moment de rek uit, dus het is belangrijk dat er verjonging komt.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7175

Ledtechnologie opent deuren naar 'grasgroei 2.0'

Groeilampen op basis van led kunnen veel (meer) bereiken

Licht uit ledarmaturen wordt steeds krachtiger; dat is ook de fabrikanten van technologie die de grasgroei moet bevorderen, niet ontgaan. Naast de energiezuinigheid zien zij nu ook aanvullende voordelen. Wordt het grasplantje in een energiezuinig zonnetje gezet?

Auteur: Guy Oldenkotte

Ledtechnologie heeft de afgelopen jaren enorme sprongen voorwaarts gemaakt. In 2009 werden de eerste ledarmaturen voor sportveldverlichting nog met argusogen bekeken. Anno 2017 verdringt een groeiend aantal aanbieders zich op de markt van led sportveldverlichting. Zelfs het verlichten van een stadionveld met led vormt tegenwoordig geen probleem meer, terwijl de laatste ontwikkelingen zijn dat de kwaliteit van ledlicht die van conventionele armaturen overstijgt. 'Onze nieuwste generatie ledarmaturen geeft zo veel licht, dat wij op sommige projecten minder ledarmaturen hoeven te plaatsen dan er conventionele armaturen hingen. En toch wordt het betreffende voetbal- of hockeyveld even goed of zelfs beter verlicht dan voorheen,' zegt Erik Swennen, geestelijk vader van de ledarmatuur voor het verlichten van grote terreinen. Swennen vierde onlangs zijn koperen jubileum als directeur van ledfabrikant AAA-LUX. Die ontwikkelingen rondom ledtechnologie zijn

ook SGL Concept niet ontgaan. De uitvinders van een lichtstelsel dat moet garanderen dat stadionvelden, ondanks de schaduw die hoge tribunes opwerpen, toch voldoende licht en warmte krijgen, bieden tegenwoordig ook een oplossing op basis van ledtechnologie aan. 'Wij zijn van mening dat de ledtechnologie die wij gebruiken technisch klaar is voor de toepassing,' zegt Gerard van 't Klooster van SGL Concept. Inmiddels heeft SGL Concept zijn eerste projecten met ledtechnologie opgeleverd. Volgens Van 't Klooster biedt zijn ledvariant een goede oplossing voor fieldmanagers die minder onderhoud willen en met led willen werken. Hij benadrukt echter dat ledgrasgroeisystemen, in tegenstelling ledverlichting, niet automatisch een lagere energierekening garanderen. 'Ledtechnologie produceert voldoende licht, maar niet voldoende warmte.' Van 't Klooster doelt daarbij op de warmte die nodig is om de groeiomstandigheden voor het natuurgras optimaal te houden.

'De natriumlampen die we doorgaans gebruiken, produceren infrarood licht. Dat doet een ledlamp niet. Daarnaast geven natriumlampen meer warmte af waarmee ze de omgevingstemperatuur met een paar graden verhogen. We hebben de afgelopen jaren veel energie gestopt in het toepassen van warmte, omdat gras erg gevoelig is voor temperatuur. Ledarmaturen waren aanvankelijk echter zo ontworpen dat ze de warmte afvoerden. Sterker nog: soms worden ze bewust gekoeld, omdat opwarming van de techniek niet goed is voor de armatuur. Het resultaat is dat de omgevingstemperatuur onvoldoende is voor goede grasgroei. Dat hebben we opgelost door het plaatsen van enkele infraroodstralers op een systeem met ledlampen. Dat werkt prima, maar deze infraroodstralers die gebruikt worden voor verwarming, verbruiken veel meer energie. Daarmee wordt de energiezuinigheid van de ledarmaturen weer tenietgedaan.' Lukraak infraroodstralers plaatsen is er echter niet

5 min. leestijd

bij. 'Te veel infrarood kan de plantengroei stilzetten en het blad doen verbranden.'

Spelen met het spectrum

Dat ledtechnologie het mogelijk maakt om de verlichting aan te passen, stemt Van 't Klooster echter blij. 'Veel hangt af van welke led je gebruikt. Maar we hebben gezien dat gras heel weerbaar is en veel suiker kan opslaan die het nodig heeft voor fotosynthese. Dat maakt het dus mogelijk om de intensiteit van de verlichting aan te passen. De combinatie van de hoeveelheid licht en de energie die het gras daarmee krijgt is cruciaal, maar luistert ook zeer nauw.' Bij fotosynthese wordt het groeilicht geabsorbeerd door het chlorofyl en carotenoiden van bladeren. Het opgenomen groeilicht wordt in de vorm van lichtenergie gebruikt voor de vorming van suikers uit koolzuurgas (CO₂), dat door de bladeren wordt opgenomen.

SGL Concept ziet ledtechnologie vooral als een alternatief voor de natriumlampen die het bedrijf momenteel gebruikt. Maar nog voor het einde van het jaar gaan ze met hun leverancier van ledarmaturen, Philips, de mogelijkheden van ledtechnologie opnieuw verder onderzoeken. 'In 2013 hebben we bijvoorbeeld ook gekeken naar het verschil dat de lichtkleur kan maken bij de groei en ontwikkeling van het gras', zo merkt hij op. 'Destijds zagen we nauwelijks of geen verschil in de kwaliteit van het gras.' In theorie zou dat echter wel zo moeten zijn. Van blauw licht is bekend dat het belangrijk is voor stekken, vegetatieve groei en uitblossen van een plant. Daardoor wordt de grasmat stevig verankerd. De plant zou relatief weinig blauw licht nodig hebben. Rood licht, daarentegen, wordt door de plant gebruikt voor celstrekking, bloei, zaad- en vruchtvorming. Afstemming van die kleu-

ACHTERGROND

ren zou dus extra moeten bijdragen aan de kwaliteit van de grasmat.

Led staat vooral bekend om het witte licht dat het produceert. In de vele presentaties die Erik Swennen nog altijd houdt om uitleg over ledtechnologie te geven, bespreekt hij vaak ook het kleurenspectrum dat ledtechnologie kan beslaan. 'Led kan het hele palet aan kleuren van de regenboog produceren. Grassen zullen het groene element reflecteren, omdat ze groen zijn, maar de kleuren blauw en rood zullen ze absorberen. Die kunnen op hun manier bijdragen aan de fotosynthese van het gras', zo erkent hij. De Duitse fabrikant Rhenac GreenTec had dat idee al langer en heeft daar de afgelopen jaren al veel onderzoek naar gedaan. 'Samen met specialisten van de Universiteit van München hebben de onderzoekers van Rhenac gekeken wat het effect kan zijn van bepaalde kleuren op de groei van gras', legt Arnoud Fiolet van de European Turf Group uit. Fiolet vertegenwoordigt het Duitse bedrijf in ons land. 'Grassen zijn gevoelig en meten de hoeveelheid rood of blauw in licht. Door de lichtsamenstelling en -hoeveelheid af te stemmen op bijvoorbeeld de temperatuur, kan men de hormoonwerking van het gras reguleren en nog verder optimaliseren.' Bij Rhenac GreenTec wordt dus wel degelijk al rekening gehouden met de toegevoegde waarde die het systeem kan hebben, afhankelijk van de wensen van het gras. Vandaar dat hun systeem een combinatie is van zowel rode leds als een klein aantal blauwe leds.

Nauwkeurige afstelling noodzakelijk

Door het vinden van de juiste temperatuur in combinatie met het juiste licht, verwacht Rhenac te kunnen bijdragen aan een gezondere groei van

Ledtechnologie heeft de afgelopen jaren enorme sprongen voorwaarts gemaakt

Gerard van 't Klooster

Erik Swennen

Arnoud Fiolet

Grip op overtollig water

*Nieuwe
producten met
geavanceerde
technologieën*

Krijg grip op overtollig water met H₂Pro FlowSmart, onze nieuwe waterinfiltrant

H₂Pro FlowSmart bestaat uit de nieuwe generatie oppervlakte-actieve stoffen en is speciaal ontwikkeld om water efficiënt uit de toplaag van het bodemprofiel te draineren. FlowSmart is opgebouwd uit een super-penetrant en een speciaal geselecteerd molecuul dat zorgt voor een drainerende werking in de periode tussen de applicaties.

Voor meer informatie, video's en klantervaringen bezoekt u h2pro.icl-sf.com/nl

Onderzoek naar ledtechnologie verschuift nu naar de toegevoegde waarde die deze technologie kan hebben voor grasgroei.

Led staat vooral bekend om het witte licht dat het produceert

de grasplant. 'Het gras doorloopt verschillende fases, van het kiemen als graszaadje tot volgroeide grasplant. Op elk moment heeft het gras een andere combinatie van water, zuurstof, warmte en licht nodig, vervolgd Fiolet. Ook wanneer het gras herstellende is van schade, is de vraag anders dan bij gewone groei. De Duitse voetbalclub Schalke 04 is, in navolging van andere Bundesliga-clubs, al overtuigd van de mogelijkheden die het systeem van Rhenac GreenTec biedt. Zij kozen onlangs voor de techniek van de Duitse fabrikant om hun hele stadionveld te verlichten. Schalke 04 treedt

daarmee in de voetsporen van FC Köln en Bayern München, die eveneens voor de techniek van Rhenac GreenTec hebben gekozen. Volgens de fieldmanager van FC Köln biedt de ledtechnologie van Rhenac GreenTec circa zes keer zo veel licht als hun oude systeem.

Ook Gerard van 't Klooster van SGL Concept erkent dat die juiste samenstelling heel belangrijk is. 'Uiteindelijk worden de wortelgroei en bladgroei daardoor bepaald.' De kwaliteit van de driver van het systeem is daarbij echter cruciaal. 'De driver is bepalend voor wat de led doet. Die zet de aangevoerde stroom om in licht. Een goede driver kan bijna alle aangeleverde energie omzetten in licht, maar bij die omzetting wordt wel warmte opgewekt. Die warmte kan een negatief effect hebben op de effectiviteit van die driver', stelt Erik Swennen. Het plaatsen van een koeling voor de driver is een optie. 'Maar dan loop je al snel het risico dat het hele systeem groot en zwaar wordt omdat het zoveel koeling moet meeslepen', merkt Gerard van 't Klooster op.

Gezonde groei

Over de vraag hoeveel het gras groeit door ledlampen, lopen de meningen uiteen. Sommige (internationale) aanbieders van deze technologie beweren een grasgroei te hebben bereikt van rond 1 cm in 24 uur. Dat is mooi voor stadions, waar geschilderde logo's op deze manier op een natuurlijke manier uit de mat kunnen groeien in plaats van

erf te moeten worden gespoten. Ook is het ideaal voor plekken waar het gras het regelmatig zwaar te verduren heeft. Maar een versnelde grasgroei is niet altijd gunstig; dit kan het gras op andere plekken weer kwetsbaar maken.

Ledtechnologie biedt dus zeker een oplossing, die hoogstwaarschijnlijk verder gaat dan het simuleren van de zon alleen. De komende jaren zal de techniek steeds verder worden verfijnd en zal deze zich beter dan ooit gaan bewijzen. Dat neemt echter niet weg dat een alternatief voor de zon alleen niet voldoende is, of het nu op basis van natriumlampen of ledtechnologie is. Daarvoor is het zonlicht-aspect van gras te beperkt.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7176

KNHB en FIH komen dichter bij elkaar

Nieuwe standaarden voor kunstgras komen langzaamaan overeen

De internationale hockeybond (FIH) heeft onlangs nieuwe kwaliteitsstandaarden geïntroduceerd waar kunstgras voor hockey aan dient te voldoen.

Wat betekent die voor de kunstgras hockeyvelden in Nederland?

Auteur: Guy Oldenkotte

Bij tijdschrift Fieldmanager roepen we regelmatig dat de ontwikkelingen rondom kunstgras (voor hockey, maar ook andere sporten) stil lijken te staan. De tijd dat er maandelijks wel nieuwe revoluties werden gepresenteerd, is inmiddels lang en breed voorbij. Dat is een probleem dat niet uniek is voor Nederland, maar ook elders ter wereld

speelt. Toch zag de FIH voldoende aanleiding om de normen eens bij te werken. 'Wij werken hard om de populariteit van hockey verder te laten groeien en de sport toegankelijker te maken', zei Alastair Cox van de FIH daarover eerder dit jaar. 'Ons doel is dat ook minder financieel draagkrachtige clubs en landen in staat moeten zijn om kunstgrasvelden

aan te schaffen. Het waterverbruik speelt daarbij een belangrijke rol. Water wordt steeds schaarser en het is onacceptabel om duizenden liters water op een kunstgrashockeyveld te gooien als omwonenden geen toegang hebben tot drinkwater. Vandaar dat we de normen willen aanscherpen, om kunstgrasvelden minder afhankelijk van grote

6 min. leestijd

ACTUEEL

we op de koop toe', stelde Cox. Inmiddels zijn die nieuwe normen dus een feit. Het gaat daadwerkelijk om 'normen', want de FIH onderscheidt vier niveau's waaraan kunstgras voor hockey kan voldoen (zie kader). 'Voor Nederland verandert er helemaal niets', zegt Chantal Mies namens de Koninklijke Nederlandse Hockeybond (KNHB), die er resoluut op wijst dat de FIH nadrukkelijk heeft gekeken naar de Nederlandse standaarden bij het vaststellen van zijn eigen normen. Wat Cox al stelde, benadrukt Mies nog maar eens: de kwaliteit van en regels omtrent kunstgras voor hockey in Nederland zijn voor de FIH het uitgangspunt. 'Wij werken samen met de FIH om te kijken of hun standaarden dichterbij die van de KNHB kunnen komen. Ze liggen al dicht bij elkaar, maar er zijn nog wat verschillen, onder meer omdat de FIH ook een aantal andere types velden kent die in Nederland niet worden gebruikt. Onze samenwerking is echter heel nauw. Uiteindelijk zou de FIH graag zien dat er ook in Nederland velden liggen die voldoen aan het FIH-keurmerk.'

Geen enkel verschil?

Hockeyed Nederland hoeft zich dus niet druk te maken: zijn kunstgrashockeyvelden zouden nu al voldoen aan de FIH-standaard. Zijn er dan helemaal geen opmerkelijkheden? 'Wie de nieuwe FIH-standaarden goed bekijkt, ziet dat de FIH haar grote broer FIFA achterna gaat qua eisen met betrekking tot de uv-stabiliteit. In plaats van 3.000 uur wordt die voortaan 5.000 uur getest', stipt Bart Wijers van TenCate Grass aan. Alastair Cox merkt op dat de vezelfabrikanten daar zelf om hebben gevraagd, omdat de ervaring heeft geleerd dat de impact van uv op sommige plekken ter wereld hoger is dan jaren geleden was verwacht. De uitbreiding van de uv-test heeft ook nog andere gevolgen. 'Vezelfabrikanten zijn voortaan verplicht om gekleurde vezels apart te laten testen. Voorheen gold: als een vezel in één kleur was

DE FIH STANDAARDEN

Waar we in Nederland slechts drie verschillende kunstgrasondergronden voor hockey kennen, kent de FIH er vier:

FIH

Global Elite: waterkunstgras dat met name wordt gebruikt voor Internationale competities op het hoogste FIH niveau.

Global: waterkunstgras voor wedstrijden op een lager internationaal niveau, en voor de top-niveau's van de nationale competities.

Nationaal: zandkunstgras bedoeld voor hockey. Deze velden worden doorgaans ingezet voor de lagere niveau's.

Multi-sport: ondergrond die voor meerdere sporten kan worden gebruikt, waaronder hockey.

KNHB

Waterkunstgras

Semi-water kunstgras

Zandkunstgras

Afgaande op de ontwikkelingen in Nederland verwacht Gosewin Bos dat clubs in de toekomst nog maar kiezen uit een waterkunstgrasveld of een zandkunstgrasveld. Beide systemen ondergaan momenteel verbeteringen waardoor de toegevoegde waarde van semi-water kunstgras overbodig lijkt. Bos verwacht dat dit soort systemen, op termijn, dus van de markt zullen gaan verdwijnen ongeacht de regelgeving van de KNHB of FIH.

hoeveelheden water te maken.' En natuurlijk neemt de FIH ook andere ontwikkelingen in haar nieuwe normen mee.

Nederland leidend, maar niet lijdend

In dat artikel, dat in Fieldmanager 3 van dit jaar verscheen, erkende Cox dat het hockey en de uitgangspunten voor hockeyfaciliteiten in ons land van een hoog niveau zijn. Niet alleen behoren onze teams tot de internationale top, zo werd onlangs weer eens bewezen; ook onze accommodaties zijn van een niveau waar de rest van de wereld nauwelijks aan kan tippen. Het niveau in Nederland ligt dus duidelijk hoger dan wat de FIH als uitgangspunt heeft. 'Voor ons is echter het voornaamste dat de sport wereldwijd in de breedte groeit. Dat willen we bereiken door normen op te stellen die dat mogelijk maken, normen die ook haalbaar zijn voor een grote groep landen en clubs die financieel minder draagkrachtig zijn dan tophockeylanden zoals Nederland. Dat kan betekenen dat de nieuwe normen weinig zullen betekenen voor landen die zelf al een topniveau nastreven, maar dat nemen

getest, was de uitslag ook geldig voor alle overige kleuren. Voortaan dienen alle kleuren apart te worden getest', merkt Cox op. De verwachting is dat het aantal kleuren waarin kunstgrashockeyvelden verkrijgbaar zijn daardoor aanzienlijk zal vermin-

Wereldprimeur!

BelRobotics en DSV zaden introduceren
het meest innovatieve, duurzame, milieuvriendelijke, gezonde
én best bespeelbare concept sinds mensenheugenis:

GRAS

Gras, zult u denken? Inderdaad, gras!
Maar het is geen gewoon gras; het gaat veel verder:

BACK TO NATURE SPORTVELDCONCEPT

Het bewezen en duurzame alternatief voor kunstgrasvelden

Cijfers uit meerjarig onderzoek tonen aan dat een robotmaaier gecombineerd met het juiste grasmengsel een veld op alle fronten beter laat presteren.

Het Back To Nature sportveldconcept is speciaal ontwikkeld als alternatief voor kunstgrasvelden, of als aanvulling op bestaande grasvelden. Tijdens de ontwikkeling hebben Belrobotics en DSV zaden hun kennis en krachten gebundeld. Met als resultaat: een gezondere grasmat met een verbeterd maaibeeld en een hogere zodichtheid.

Kijk op de website voor alle geselecteerde dealers van Back To Nature!

- ✓ Betere bespeelbaarheid
- ✓ Ultieme vorm van mulchen
- ✓ Nauwelijks maaibelasting op het veld
- ✓ Geen grasafval
- ✓ Geen gezondheidsrisico's
- ✓ Duurzaam en uiterst milieuvriendelijk
- ✓ Nauwelijks CO₂ uitstoot

Neem voor meer informatie contact op met:

E tb@belrobotics.com
T +31 (0)6-38665519
I www.belrobotics.com

E info@dsv-zaden.nl
T +31 (0)485-550610
I www.dsv-zaden.nl

Groei door
innovatie

Gosewin Bos

deren. 'Vezelfabrikanten zullen alleen de meest populaire kleuren vooraf laten testen. Clubs die erop staan om een veld in een specifieke kleur te hebben, moeten straks ten minste zeven maanden wachten op de uitslag van de test. Ik geloof niet dat men daar zo happig op is.'

Ook Gosewin Bos van Antea Group ziet de gewijzigde uv-test als grootste verandering. Hij voegt daar echter aan toe: 'Je ziet in het hele document dat de FIH steeds meer het FIFA-concept volgt, hetzelfde idee van *preferred suppliers* en goedkeuring. Dat is opmerkelijk en ik heb daar zo mijn vragen bij. We weten allemaal dat de Nederlandse voetbalbond KNVB juist van die aanpak af wilde en daarom bezig is zijn eigen kwaliteitswaarborging op te zetten. De KNHB volgt de ontwikkelingen bij de KNVB nauwlettend, dus de vraag is of en zo ja, hoe deze FIH-ontwikkeling in Nederland merkbaar wordt.' Chantal Mies van de KNHB ziet dat anders. 'De FIH wil graag FIH-gecertificeerde velden in Nederland, eigenlijk zodanig dat er na een keuring één certificaat verstrekt kan worden voor zowel KNHB als FIH. Daar zijn geen *preferred suppliers* voor nodig.'

De gewijzigde norm voor uv-stabiliteit is niet de enige verandering. Ook de norm voor de elastische laag onder het veld heeft een wijziging ondergaan, merken Bos en Wijers haast in koor op. 'Tot aan een dikte van 25 mm is deze hetzelfde gebleven. Voor een laagdikte van meer dan 25 mm hanteert de FIH nu echter een andere methode', stelt Wijers. Gosewin Bos merkt op dat die andere meetmethode nu ook in Nederland gehanteerd wordt. 'Zulke ET-layers worden in Duitsland al jaren toegepast, maar pas sinds een paar jaar in Nederland. De testapparatuur in Nederland bleek niet afgestemd

Chantal Mies

op dergelijke afmetingen. Dat is inmiddels ook in Nederland aangepakt.' Alastair Cox stelt echter dat de aanpassing vooral bedoeld is om kunstgrasvelden harder te maken. 'We willen voorkomen dat kunstgrashockeyvelden te zacht worden', is zijn motivatie.

En water dan?

Bart Wijers is content met de nieuwe standaarden die de FIH voortaan aanhoudt. 'Je ziet ook dat de FIH als eerste grote sportorganisatie het multifunctioneel gebruik probeert te bevorderen.' Maar hoe zit het dan met die ambitie om het waterverbruik van kunstgrashockeyvelden te reduceren? 'Die doelstelling druipt niet echt van de nieuwe standaarden af', merkt Gosewin Bos op. 'Los van FIH-ontwikkelingen is beperking van watergebruik een aspect dat hoog in het vaandel staat bij de doorontwikkeling van nieuwe waterkunstgrassytemen én ondergronden. Ons Edel ID-waterveld en onze StoreFloor-waterveld zijn daar twee voorbeelden van. Een Edel ID-waterveld verbruikt 40% minder water.' Maar ook daar hebben de nieuwe regels nauwelijks een schok teweeggebracht. 'Onze eerste systemen zijn al getoetst en akkoord bevonden', roept Bart Wijers enthousiast. 'We wisten dat de nieuwe standaard eraan zat te komen en hebben daarop gestuurd.' De regels voor waterverbruik op velden lijken niet opmerkelijk te zijn aangescherpt. Maar laten we eerlijk zijn: de kunstgrassector in Nederland heeft de afgelopen jaren al zelfstandig de trend in gang gezet om kunstgraswatervelden te verbeteren en zuiniger met water te laten omgaan. In de nieuwe standaarden zegt de FIH daarover dat een kunstgraswaterveld minimaal 1 liter water per vierkante meter dient te bevatten.

Gosewin Bos

Ook moet het ten minste 150 mm neerslag per uur kunnen verwerken. Dat komt overeen met de eis die FIFA stelt voor kunstgras voor voetbal. 'Dat bereiken we door onze vezelkeuze, de vezeldichtheid en de manier waarop het veld wordt opgebouwd', erkent Wijers. Mocht tijdens de verplichte veldtest blijken dat er gedurende vijf minuten of langer een plas water blijft staan, dan geeft dat te denken en zal het veld de keuring niet doorstaan. Het is al met al niet schokkend wat de FIH nu presenteert. Alastair Cox erkent dat aan de norm zelf weinig is veranderd. Wel heeft de FIH een belangrijk aspect toegevoegd. 'Voortaan verwachten wij van de veldenbouwer dat hij aangeeft wat de minimale hoeveelheid water is die een veld nodig heeft om aan de norm te voldoen. Daar testen wij op en de uitslag wordt bijgeschreven op het certificaat dat wij uitschrijven. Zo is het inzichtelijk voor iedereen.'

De nieuwe standaarden van de FIH kunnen vooralsnog niet tippen aan de standaarden die in Nederland worden gehanteerd. Daar wordt wel aan gewerkt. 'Er is een nauwe samenwerking tussen de FIH en de KNHB, onder meer voor de totstandkoming van een standaard', zegt Chantal Mies van de KNHB. Dat is dus nog 'werk in uitvoering'. Maar de hockeyclubs in Nederland hoeven vooralsnog niet wakker te liggen.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7177

Sportsfill Eco⁺: groen licht voor SBR bestekken

Duurzaam rubber infill

- Perfecte sporttechnische eigenschappen
- Voldoet aan de nieuwe norm voor rubber granulaat
- Voorzien van milieukeur
- 100% gerecycled
- 100% terugname garantie
- Verkrijgbaar in zwart, groen en bruin

**Today black, tomorrow
green solutions.**

De RIVM, ECHA* en de FIFA hebben het bevestigd: sporten op kunstgrasvelden is veilig. Om te voldoen aan de maatschappelijke vraag, is er een strengere norm gesteld voor rubber granulaat. Hier moeten alle bestekken aan voldoen. Dat kan met Sportsfill Eco⁺, dé SBR rubber infill. Het perfecte een-tweetje tussen sportieve prestaties en veiligheid & duurzaamheid. De certificaten van ISA sport, LABOSPORT en Milieukeur zijn het bewijs. Aan het eind van de levensduur van uw kunstgrasveld nemen wij Sportsfill Eco⁺ bovendien zonder kosten terug en maken er andere duurzame rubberproducten van. Sportsfill Eco⁺, de duurzame en veilig basis voor sportieve topprestaties. Nu én in de toekomst!

* ECHA: European Chemical Agency

B.A.S. deskundig regisseur sportparken

Alvast fijne feestdagen!

● **BAS: uw regisseur**

Wij zijn een onafhankelijk en objectief adviesbureau voor buitensportterreinen. Onze medewerkers zijn zeer betrokken bij zowel beheer als ontwikkeling van 'hun sportaccommodaties'. Zij zijn deskundige en ervaren regisseurs van sportparken!

De kracht van BAS

Onze vakkennis en ervaring zetten wij op een praktische wijze voor u in. Wij zijn uw regisseur voor duurzame projecten en onderhoud van sportparken!

BAS Duurzaam

Duurzaam begint al bij onze eigen organisatie. Maar ook bij beheer en aanleg van sportvelden houden wij altijd rekening met mens, dier en milieu. Zo maken wij bij aanbestedingen op basis van EMVI "Duurzaamheid" een terugkerend onderdeel, waarmee aannemers goed kunnen scoren. Ook maken dagelijks en meerjaren onderhoud direct al deel uit van een project, om de kwaliteit voor de toekomst te waarborgen.

● **Voor onderhoud**

Zowel voor het totale duurzame onderhoud of een enkel advies: BAS neemt u alle zorg uit handen met het BAS-beheersysteem.

Nulmeting

Voor een actuele stand van zaken van sportterreinen.

Beheerplannen

Duurzaam beleid structureel vastgelegd met een inzicht in de meerjaren investeringen.

Dagelijks beheer

U heeft geen omkijken naar het beheer en verenigingen worden regelmatig over 'hun' sportterreinen geïnformeerd.

Kwaliteitsbepaling

Om onnodige investeringen uit te sluiten en de jaarlijkse begroting aan te passen.

Meerjaren beheer

U heeft geen omkijken naar het complete beheer.

● **Voor projecten**

De renovatie of aanleg van alle buitensportterreinen zien wij als een project.

Of het nu gaat om een trapveldje, (kunst) grasvelden voor voetbal, hockey, handbal of korfbal, een atletiekbaan, honk- en softbalveld, tennisbanen, een evenemententerrein of over een compleet nieuw sportpark.

VOOR BAS IS GEEN PROJECT TE GROOT OF TE KLEIN!

Contact

Wij informeren u graag over de diverse duurzame mogelijkheden in een gesprek. Bel daarvoor met onze office manager Marianne van der Lee via 015-2852211 of mail info@bas-sport.nl.

B.A.S....
Begeleiding
en Advies
Sportterreinen

www.bas-sport.nl

Vraag naar graszaden neemt toe

Graszaadbedrijven streven naar areaalgroei

Je staat er waarschijnlijk niet zo bij stil, maar voordat het in de zak belandt, heeft graszaad dat gebruikt wordt voor in- of doorzaai van golfbaan, sportveld, of berm, er al een lange reis op zitten: van veredeling en kruising tot aan teelt en oogst.

Jarenlang nam het Nederlands areaal graszaden af, maar inmiddels neemt zowel de vraag naar graszaden als het areaal toe. Beide pijlers, vraag en aanbod, zijn daarmee weer in balans, meldt de Werkgroep Graszaad en Graszoden aan de hand van de graszaadoogst van dit jaar.

Het areaal in Nederland steeg dit jaar met bijna 6% ten opzichte van vorig jaar. In 2017 werd 13.311 ha grasteelt aangemeld bij de NAK. De Nederlandse Algemene Keuringsdienst voor zaai zaad en pootgoed van landbouwgewassen is onder meer verantwoordelijk voor keuring van de zaden en controle op eventuele onkruiden en rasechtheid.

Met het aantrekken van de economie stijgt de vraag naar graszaden voor recreatieve doeleinden

Opbrengst

De opbrengsten van de teelt lagen dit jaar onder het vijfjarig gemiddelde. Dit is veelal te wijten aan droge weersomstandigheden in het voorjaar. Roodzwenk en rietzwenk deden het relatief goed; latere soorten zoals Engels raaigras hadden het moeilijker. Ook in Denemarken, graszaadland nummer één, lag de opbrengst onder het gemiddelde. Desondanks noemt de werkgroep de voorraad bij graszaadbedrijven redelijk. Dat is maar goed ook, want de afzet van graszaden wordt groter. Dat komt doordat er in de melkveehouderij financiële ruimte ontstaat voor het verbeteren van grasland, en de teelt van zaden gaat vaak gepaard met (tijdelijk gebruikt) grasland bij boeren. Maar er is ook sprake van een verhoogde afzet van graszaden voor recreatieve doeleinden.

Areaalvergroting

Voor de graszaadteelt zijn handelaren afhankelijk van akkerbouwers. Graszaadbedrijven werken met contracten met telers, waarin het areaal, maar ook een schatting van de opbrengst wordt vastgelegd en de verplichting dat de teler het zaad ook levert aan de contracthouder. Graszaadhandelaren hopen in 2018 het areaal verder te vergroten met 10%, zo laat de werkgroep weten. De verwachting is dat ook in 2018 Engels raaigras het grootste deel zal innemen. Andere soorten zullen zich staande houden; met name bij rietzwenkgras wordt een uitbreiding verwacht. Deze soort is populair voor gazons en grasvelden en speelt een steeds grotere rol in weidemengsels.

Door droogte in het voorjaar, bleven de opbrengsten onder het vijfjarig gemiddelde

De grassoort die in Nederland het meest gekweekt wordt, is Engels raaigras (*Lolium perenne*) met 9556 ha. Deze soort wordt dit jaar gevolgd door rietzwenkgras (1234 ha), Westerwolds raaigras (623 ha), gekruist raaigras (404 ha), veldbeemdgras (400 ha), Italiaans raaigras (320 ha), roodzwenkgras (314 ha) en een categorie 'overig' (460 ha).

4 min. leestijd

Hendrik Nagelhoud
salesmanager DLF

Is het Nederlandse areaal vergelijkbaar met dat in andere landen?

'De graszadenmarkt is een internationale markt, waarvan Nederland maar een deel uitmaakt. Als wij een areaal opzetten, houden we er al rekening mee dat een deel daarvan in het buitenland wordt afgezet. Het areaal is verschillend per land. Hier wordt bijvoorbeeld veel Engels raaigras geteeld, in Denemarken een groot deel van de roodzwenkgrassen.'

Hoe zit dat met de toenemende vraag?

'Nu de economie weer aantrekt, stijgt ook de vraag naar zaden. De woningbouw neemt bijvoorbeeld toe; daardoor is er meer vraag naar graszaden en -zoden. Maar ook in verband met de discussie rond duurzaamheid bij sportvelden en gemeentelijke plantsoenen verwacht ik dat de vraag naar graszaden zal toenemen. Gras is gewoon een duurzame optie. Aangezien we bij sportvelden te maken krijgen met steeds meer

De teelt van grassen wordt afgewisseld met die van andere gewassen

regels rond middelengebruik, is het zaak dit af te wegen in de teelt. De vraag naar gezondere grassen zal toenemen. Dat zijn soorten die diep wortelen, zoals bij ons 4Turf.'

Kun je uitleggen hoe de samenwerking met akkerbouwers werkt?

'In de grasteelt is er geen monocultuur. De teelt van grassen wordt afgewisseld met die van andere gewassen. Het wordt meegenomen in het bouwplan van de agrariër en moet concurreren met andere mogelijke teelten, zoals granen, bieten en aardappelen.'

Werkgroep Graszaad en Graszoden

Voor dit artikel is gebruikgemaakt van informatie van de Werkgroep Graszaad en Graszoden. Deze groep zet zich in om met onderzoek en voorlichting de teelt van zaden en zoden te ondersteunen en bevorderen. Leden zijn de graszaadleveranciers en -veredelaars DLF, Barenbrug, DSV, Joordens en Vandinter Semo, de Nederlandse Vereniging van Kwekers van Graszoden en twee graszaadtelers.

Jeroen Giesen
productiemanager DSV Zaden en voorzitter van de werkgroep

Voor welke toepassingen stijgt de vraag?

'De verbeterde situatie in de melkveehouderij is een belangrijke factor voor de afzet van voedergrassen. In zijn algemeenheid zien we dat de aantrekkende economie ook tot meer afzet leidt in de sectoren openbaar groen, cultuurtechniek en recreatie. DSV heeft zijn rassenpositie verder verbeterd en zal naar verwachting een groter deel van deze markt kunnen bedienen.'

Signaleren jullie bepaalde trends wat betreft de populariteit van grassen?

'Waar voorheen Engels raaigras van hoge kwaliteit (dat wil zeggen: vrij van onkruiden en grove grassen) vaak in de VS werd geproduceerd,

zijn graszaadbedrijven inmiddels in staat dit volledig in Nederland te realiseren. Hiervoor hebben zij de laatste vijf jaren hun teelttechniek sterk verbeterd en een uitgebreid telersnetwerk opgezet.'

Welke rol vervult de Nederlandse Vereniging van Kwekers van Graszoden?

Een groot deel van de activiteiten van de werkgroep behelst het opzetten van screeningsproeven van herbiciden: de werking van het doden van onkruiden en de toxiciteit van een middel op verschillende grassoorten. Uiteindelijk zijn deze proeven bedoeld voor een onkruidvrije graszaadteelt, maar de uitkomsten van het onderzoek zijn ook een welkome aanvulling voor een schone graszodenteelt. De laatste jaren hebben we de screeningsproeven uitgebreid, gericht op toepassing in de zodenteelt. Een mooi voorbeeld van kruisbestuiving en samenwerking in de keten.'

GRASMEESTERS
meesters in grasmanagement

www.grasmeesters.nl
info@grasmeesters.nl
tel: +31 6 22 52 19 14

MP SERIE 3-DELIGE CIRKELMAAIERS

Laagste brandstofgebruik door licht gewicht (Domex®)

Grootste werkbreedte (300, 330 Of 350 cm)

Hoogste motorvermogen (49 - 65pk Kubota® Commonrail turbodiesel)

Smalste transportbreedte (1.65 meter transportbreedte)

Luxe cabine met airco

RANSOMES
A Textron Company

Pols Groep | +31 (0) 181 45 88 45 | info@pols.nl | www.pols.nl

DE GROENE WERKPAARDEN

DE TOEKOMST IS ELEKTRISCH

RIMMERT FM-170: DE 100% ELEKTRISCHE ZEROTURN ZITMAAIER

- Standaard maaitijd van 1 uur, uitbreidbaar tot 3 uur
- 16 PK aan vergelijkbaar vermogen
- Stil in gebruik
- Zeer wendbaar
- Subsidie mogelijkheden

RIMMERT

www.frisianmotors.com

Jan van den Boom
accountmanager Barenbrug Holland

Hoe wordt een areaalschatting gemaakt?

'Alle graszaadbedrijven zijn verenigd in Plantum. Twee keer per jaar geven zij door wat ze verkocht hebben. Op deze manier kan Plantum een areaal presenteren. Aan de hand van cijfers en schaalmodellen kan een schatting worden gemaakt van de ontwikkelingen. Als het over het hele traject gaat, is dat altijd een langetermijnvisie. Wat nu is ingezaaid, wordt in 2018 geoogst en in 2019 verkocht.'

Waar zien jullie een toenemende vraag?

'De vraag neemt toe in de hovenierssector, maar ook in de toepassing op sportvelden. Dat heeft vooral te maken met de Green Deal. We zien dat deze velden beter onderhouden worden, en als gevolg daarvan ook sneller doorgezaaid worden. Met het oog op de Green Deal is het zaak de velden zo dicht mogelijk te houden, zodat onkruid geen kans krijgt. Fieldmanagers kunnen daar nu ervaring mee opdoen en eventueel bijsturen. Tegen 2020 wordt dat moeilijker. We zien wel dat mensen hiermee bezig zijn. Bovendien sturen we er ook op.'

Hoe zit het met de grasprijs?

'Het prijsverschil tussen topgrassen en bulkgrassen wordt steeds groter. Bulkgrassen leveren voor de boer meer op. Bij het kweken van gras wordt steeds betere genetica verkregen, waardoor het gras beter kan overleven. Wortelgroei, betredingsgarantie: het zijn allemaal dingen die de kwaliteit van grassen verhogen, maar er ook voor zorgen dat het gras wat duurder wordt. Uiteindelijk heeft dit wel als gevolg dat je minder gewasbeschermingsmiddelen hoeft te gebruiken.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7178

HET NEDERLANDSE AREAAL GRASSEN IN 2017 (HA)

Overig
460 ha

Italiaans
raaigras
320 ha

Westerwolds
raaigras
623 ha

Veldbeemdgras
400 ha

Rietzwenkgras
1234 ha

Roodzwenk
gras
314 ha

Engels raaigras
9556 ha

Gekruist
raaigras
404 ha

THE GAME CHANGER

FOR **GROUNDS** MAINTENANCE ONLY FROM TORO

NEW
LT-F3000

PRODUCTIVITY
by design

- Productiviteit en een mooi maaibeeld bij kort en lang gras
- Voor speelvelden, wegbermen, parken en ruige terreinen
- Ontworpen om gebieden te beheren met slechts 3 à 4* maaibeurten per jaar
- Productiviteit en veelzijdigheid, met lage onderhoudskosten

GROENTECHNIEK
Jean Heybroek

www.jeanheybroek.com

www.toro.com/LT-F3000

*Dependent on environmental conditions and mowing speed

BUILDING THE SPORTS FUTURE

AANLEG | ONDERHOUD | LANDSCAPING

www.kunstgras.com

 J&E SPORTS
ARTIFICIAL TURF | LANDSCAPING
WWW.JENESPORTS.COM

Henk Dalebout

Scoor geen eigen goal bij aankoop pupillenmaterialen

Laat service eveneens een criterium zijn

De KNVB is gestart met nieuwe wedstrijdvormen voor pupillen en wilde meteen een einde maken aan de wirwar van doeltjes voor deze nieuwe wedstrijdvormen. Eenheid moest er zijn, dus schreef de KNVB een tender uit. Door collectieve inkoop te stimuleren, zou de inkoop prijs worden gedrukt, waardoor clubs sneller geneigd zouden zijn de doeltjes aan te schaffen. De gemeente De Ronde Venen koos echter haar eigen pad.

Auteur: Guy Oldenkotte

5 min. leestijd

Vanaf dit seizoen spelen de O8- en O9-pupillen een eigen zes-tegen-zescompetitie. Volgend jaar komen daar nog eens speciale competities voor de andere jeugdcategoryen bij. Het doel is om zo veel mogelijk jeugdleden aan het voetballen te krijgen en de kans te geven om mee te spelen. Goed voor een overheid die de jeugd aan het sporten wil krijgen, maar bittere noodzaak voor een voetbalnatie die continu om de prijzen wil meestrijden. Het debacle van twee misgelopen kwalificaties voor eindtoernooien op een rij maakt nogmaals duidelijk dat het Nederlandse voetbal momenteel toptalenten ontbeert.

Wie deelneemt aan een eigen, officiële competitie verdient eigen inrichtingsmaterialen. Maar doeltjes voor pupillen hingen er op veel accommodaties maar wat bij. Letterlijk, want her en der vormden doeltjes die door goedwillende vrijwilligers waren gelast of die met ducttape bij elkaar werden gehouden, meer een gevaar voor het spel dan een toegevoegde waarde. Dat was de KNVB een doorn in het oog. Daarom werd een tender uitgeschreven, om door middel van collectieve inkoop de prijzen laag te houden en een hoge kwaliteit te garanderen. Voor veel verenigingen blijft de prijs leidend wanneer overwogen wordt in nieuwe materialen te investeren.

Op zich is het een goed idee van de KNVB, maar bij de gemeente De Ronde Venen besloot men vast te houden aan de bestaande leverancier. 'Er is niets mis met de kwaliteit van de doeltjes die nu geleverd worden of met de service die de leverancier biedt wanneer men wil profiteren van de door de KNVB uitgeschreven tender. Maar als gemeente hadden wij al goede ervaringen met W&H Sports en hun wedstrijdoelen. Daarom hebben we ervoor gekozen om hen als leverancier aan te houden', zo motiveert Henk Dalebout het besluit namens de gemeente. Dalebout is coördinator buitendienst bij de gemeente. 'Wij hebben ervoor gekozen om de aanschaf van dergelijke doeltjes te faciliteren. De clubs hadden daar niet direct het geld voor, zodat ze bij de gemeente zouden moeten aankloppen voor ondersteuning. Aanvankelijk was het idee om alleen bij de aanleg van een nieuw veld of bij renovatie van een veld deze doeltjes mee te leveren. Daarover rezen echter vragen van de andere clubs, die dan lang zouden moeten wachten. Bovendien hebben wij als gemeente een zorgplicht en dienen wij kwalitatieve, veilige en goedgekeurde sportaccommodaties te realiseren. Vandaar dat besloten is om elke voetbalvereniging in de gemeente een eigen set te geven.'

Doeltjes voor pupillen hingen er op veel accommodaties maar wat bij

ACHTERGROND

Set als basis

De gemeente De Ronde Venen is ontstaan door samenvoeging van de gemeentes Abcoude, Vinkeveen, Mijdrecht en Wilnis en kan oud-voetballers als Ronald de Boer, Theo van Duivenbode en Frank Rijkaard tot haar inwoners rekenen. Ook Matthijs de Ligt staat er nog ingeschreven. Hij zal vast zijn eerste shirtje van FC Abcoude bewaard hebben. De gemeente kent vier sportcomplexen, die ruimte bieden aan de verschillende voetbalverenigingen. 'Ze hebben allemaal hun eigen set gekregen. De complexen liggen te ver van elkaar om met de materialen te gaan slepen wanneer ze op het ene complex niet nodig zijn, terwijl ze elders wel gebruikt zouden kunnen worden. Dat wilden we niet. Elk complex zijn eigen set; dan is alles geregeld. Mocht blijken dat dat niet voldoende is, dan moet de vereniging zelf contact opnemen met W&H Sports om meer doeltjes te regelen. Het voordeel is dat de vereniging aanspraak kan maken op dezelfde korting die wij krijgen als we voor de gehele gemeente inkopen.' Dalebout geeft toe dat hij geen zicht heeft op het gebruik van de oude doeltjes. De kans dat die gebruikt blijven worden, is dus aanwezig. 'Wel hebben we duidelijk gemaakt dat de verenigingen voortaan zelf verantwoordelijk zijn voor dat materiaal.'

Eén van de veelgehoorde klachten is het gesleep met de doeltjes. Coaches, trainers en ouders klagen over het gewicht; verenigingen en sportveldbeheerders vrezen slijtage aan het veld als er letterlijk wordt geslept met de doeltjes. De gemeente De Ronde Venen probeert de verenigingen hierin tegemoet te komen. 'De doeltjes zijn voorzien van wielen, maar er ligt momenteel ook een voorstel bij de verenigingen om karretjes aan te schaffen waarmee ze de doeltjes kunnen vervoeren. Daarvoor zullen ze echter wel een kleine financiële bijdrage moeten leveren.' Zodra er een kunstgrasveld wordt aangelegd of gerenoveerd, houdt Dalebout rekening met deze problematiek. 'In dat geval zorgen we voor uitsparingen in het hekwerk, zodat de doeltjes veilig en netjes in deze uitsparing kunnen worden opgeborgen. Dan hoeft er niet meer mee worden geslept.'

De verenigingen voorlopig vooruit

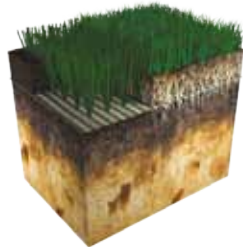
Voor nieuw aan te leggen velden had de gemeente De Ronde Venen al rekening gehouden met de aanschaf van de doeltjes; ze waren als stelpost opgenomen in de begroting. Maar het late besluit om alle verenigingen een set te geven, was niet voorzien. 'Deze extra kosten waren dus niet begroot. De aanschaf van die doeltjes is betaald met middelen uit de onderhoudspot', zo erkent

HOFMEIJER

CIVIEL- EN CULTUURTECHNIEK B.V.

+1.0575.50.22.77 | WWW.HOFMEIJERVOORST.NL

Natuurlijk Geweven Hybride Gras *Xtreme Grass*

Volledig recyclebaar

Eenvoudige installatie

Betere stabiliteit en grip

Optimale wortel ontwikkeling

Duurzaam en meer speelluren

Uniformiteit en vlakheid

Eenvoudig te herstellen

Normaal onderhoud

BEWIJS DOELGERICHT UW VAKMANSCHAP!

VERSTAND VAN SPORT HEEFT IEDEREEN, ZEGGEN ZE! MAAR VERSTAND VAN AANLEG, ONDERHOUD EN RENOVATIE VAN SPORTVELDEN EN -ACCOMMODATIES MOET U ONTWIKKELEN!

Om doelgericht en professioneel vakkennis te vergaren op het gebied van onderhoud, beheer, aanleg en renovatie van sportvelden en -accommodaties biedt IPC de opleiding **Terreinmeester**. De uitdagende en modulaire opleiding wordt verzorgd door experts uit de praktijk. De insteek is praktisch en toegespitst op de nieuwste ontwikkelingen en trends.

NEEM VOOR MEER INFORMATIE CONTACT OP MET IPC GROENE RUIMTE
T: 026 355 50 100 OF KIJK OP WWW.IPCGROEN.NL

Rethink what to do with your old turf

Re-Match A/S
HI-Park 415
7400 Herring
Denmark

+45 7734 6734
info@re-match.dk
www.re-match.dk

SGS INTRON

VOOR INSPECTIE EN CERTIFICERING VAN UW SPORTVLOER

- SGS INTRON kan u helpen met
- periodieke keuringen
- certificering van sportvelden en -sportvloeren
- inspectie van o.a. dug-outs en goals
- advies in duurzaamheid van sportaccommodaties
- materiaal- en constructietesten
- CE-markering
- een second opinion

SGS INTRON

Venusstraat 2
4105 JH Culemborg
t: 088 - 214 5133
e: nl.intron@sgs.com
w: www.sgs.com/intron-certificatie

SGS INTRON IS ONDERDEEL VAN SGS: WERELDLEIDER OP HET GEBIED VAN INSPECTIE, CONTROLE, ANALYSE EN CERTIFICERING

De aanschaf van die doeltjes is betaald met middelen uit de onderhoudspot

Dalebout. 'Gelukkig weten we dat de kwaliteit goed is. We verwachten dat de verenigingen nu ten minste tien tot vijftien jaar vooruit kunnen. Daarmee worden die kosten vanzelf weer rechtgetrokken.' Volgens hem zijn de doeltjes van een zodanige kwaliteit dat ze weinig onderhoud nodig hebben. 'We betrokken vooral hockeydoelen bij W&H Sports en krijgen vaak complimenten voor de kwaliteit daarvan. Je ziet dat hun voetbaldoeltjes net zo solide zijn.' Mocht er onverhoopt toch iets aan mankeren, dan heeft Dalebout er alle vertrouwen in dat dat snel wordt opgelost. 'Het was één van de zaken waar wij erg over te spreken zijn. W&H Sports biedt heel goede service en het

De doeltjes van W&H Sports hebben een geïntegreerd gewicht.

Ondanks het gewicht laten de doeltjes zich eenvoudig verplaatsen zonder dat ze het veld beschadigen.

contact is altijd goed geweest.'

De krachten bundelen om korting te bedingen werkt altijd als de aanschafprijs leidend is.

Wie echter ook belang hecht aan een goed contact en goede service, zal dat in de overwegingen moeten meenemen. En als die zaken al naar wens zijn, waarom zou men dan moeilijk doen als het ook makkelijk kan?

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7179

NIET GEWONNEN, MAAR ZEKER OOK NIET VERLOREN

Bij zijn keuze voor een leverancier heeft de KNVB gekeken naar de prijs, kwaliteit, garantie, hanteerbaarheid, opbergmogelijkheden, leveringssnelheid en naar de service die leveranciers bieden bij onderhoud en gebreken. Seger Wagenaar van W&H Sports stelt dat ook zijn bedrijf aan al die criteria voldoet, maar dat de bond voor de eenvoudigste oplossing heeft gekozen. 'Wij hadden liever gezien dat de KNVB een hogere waardering zou geven aan het gewicht van het doel.' Dat zou in het belang van de veiligheid zijn geweest, zo stelt Wagenaar. 'De doeltjes voor natuurgrasvelden kunnen worden vastgezet met grondankers; die voor kunstgrasvelden zijn voorzien van geïntegreerde gewichten.' Zo blijven de doeltjes altijd veilig staan. 'Wij adviseren doelen met een geïntegreerd gewicht, mits de infrastructuur van het veld dit toelaat. Bij deze doelen heeft men meer zekerheid dat ze in de praktijk ook altijd veilig worden gebruikt. Bij losse gewichten moet men maar afwachten of ze ook altijd worden gebruikt en

niet rondslingeren op de accommodatie. Daarnaast zijn de doelen met een geïntegreerd gewicht ook voorzien van een TÜV-certificaat, dat wil zeggen getest op basis van DIN/EN-normen.' Wagenaar zit niet in over clubs en gemeentes die beschikken over medewerkers met kennis van zaken. 'Die weten precies wat belangrijk is en weten ons dus wel te vinden.' Daar waar kennis en ervaring ontbreekt, verleent W&H Sports graag bijstand. 'Wij stellen veel vragen en geven het nodige advies. Zo is het belangrijk om te weten wat de breedte is van de toegangspoortjes en de ruimtes tussen de velden. Als daar vooraf over is nagedacht, kunnen de doeltjes daar worden opgeslagen.'

Dat W&H Sports niet de huisleverancier van de KNVB is, zegt niets. Het gaat erom dat je er staat wanneer men je het hardste nodig heeft. In dat opzicht staan de pupillendoeltjes van W&H Sports als een huis.

Toepassing van rubbergranulaat van gerecyclede autobanden in kunstgrasvelden is veilig voor mens en milieu.

Rubbergranulaat in kunstgras scoort!

Inzamelen oude banden. Voor een schoner milieu. Alle gebruikte autobanden worden in Nederland door RecyBEM ingezameld en op een milieuverantwoorde wijze verwerkt.

www.bandenmilieu.nl

Oude banden, nieuw leven.

RecyBEM B.V.

BAND & MILIEU

Van links naar rechts: Arthur Wolleswinkel, Olaf Bos, Jan van Hemert.

'We kunnen nu sneller selecties maken'

Barenbrug voert droogteproeven uit met nieuwe verrolbare kassen

In april heeft Barenbrug twee verrolbare kassen in gebruik genomen van elk 10 meter breed en 40 meter lang. Het bedrijf zet de kassen in om droogteproeven te houden. Als het regent, worden de tunnels over de gewassen gerold en als het droog is, worden ze achter de gewassen gerold.

In totaal kunnen de kassen 182 meter heen en weer verrold worden.

Auteur: Santi Raats

Vroeger werd in de glastuinbouw veel gebruik gemaakt van rolkassen. Tegenwoordig kiest men meer voor permanente constructies.

Ook in de foliekassenbouw zijn roltunnels al jarenlang een begrip. Een roltunnel kan op meerdere plaatsen op het land vastgezet worden, zodat buitengewassen tijdelijk overdekt kunnen worden. Roltunnels zijn ook goed inzetbaar in de (boom)kwekerij om gewassen en stekken te laten afharden, in de zachte fruitteelt, in de zomerbloementeelt of in de teelten waar men wil vervroegen, zoals de pioenrozenteeft. Maar de laatste tijd zijn cabrioletkassen in zwang: deze zijn van het dek tot de nok, inclusief de gevels, automatisch oprolbaar binnen een minuut. Deze zijn bijvoorbeeld geschikt om gewassen efficiënt te laten afharden.

De rolkassen bij Barenbrug

De verrijdbare kassen zijn elk 10 meter breed en 40

meter lang. In totaal kunnen de kassen 182 meter heen en weer verrold worden. De bedekking is gemaakt van PE-folie. De folie laat 89 procent van het licht door en is diffuus, waardoor het licht zich

De zijkant van de kassen bestaat uit groengekleurd windbreekdoek

goed verspreid en er minder kans is op schade door bijvoorbeeld verbranding van de gewassen door direct licht. De constructie is van verzinkt staal. De profielen waarin de folie is bevestigd, zijn van aluminium. De zijkant van de kassen bestaat uit groengekleurd windbreekdoek. Beregening

gebeurt handmatig met een slang, maar volgens de leverancier is het plaatsen van een beregeningssysteem mogelijk. Aan weerszijde van het middenpad voor de trekker, heeft Barenbrug zo'n 4,5 meter ruimte voor het neerleggen van zijn plots.

De roltunnels zijn geleverd door Rovero. Wanneer het vakblad Barenbrug bezoekt, laat Arthur Wolleswinkel, de Product Developer van Barenbrug, Jan van Hemert van Rovero een foto zien van twee andere, ietwat kleinere roltunnels (6,40 meter bij 40 meter en 8,00 meter bij 40 meter en 150 meter verrijdbaar) inclusief beregeningsinstallatie die het graszaadbedrijf in Mas Grenier, Frankrijk, op zijn eigen locatie heeft voor testen, bijvoorbeeld op het gebied van verdamping. Van Hemert herkent de tunnel direct als een Rovero-tunnel. 'Dat komt omdat Rovero-roltunnels een andere fundatie hebben dan andere kassen', legt hij uit. 'Bij de meeste rolkassen zitten de wielen

Kiwa ISA Sport

Veiligheid voorop!

Een te hard kunstgrasvoetbalveld vergroot de kans op blessures aanzienlijk! En blessures kun je maar beter voorkomen! Daarom is het van belang regelmatig te controleren of uw kunstgrasvoetbalvelden nog veilig genoeg zijn om op te voetballen.

Om de veiligheid van een kunstgrasvoetbalveld te checken wordt een keuring uitgevoerd. Een kunstgrasvoetbalveld werd in het verleden alleen bij oplevering gekeurd en gecertificeerd volgens de geldende FIFA-normen. Voor oudere velden, aangelegd na 2010, geldt tegenwoordig een herkeuringsplicht. Om de veiligheid te kunnen waarborgen worden kunstgrasvoetbalvelden in het 8^e jaar na aanleg gekeurd volgens de KNVB-gebruiksnorm. Alle reden om goed de vinger aan de pols te houden.

Kiwa ISA Sport helpt al meer dan vijftig jaar bij het realiseren en in stand houden van goede, duurzame en veilige sportaccommodaties. Wij helpen u graag bij het keuren van uw kunstgrasvoetbalvelden!

Kiwa ISA Sport • T: 026 483 46 37 • E: info.isa-sport@kiwa.nl
www.kiwa-isa-sport.nl

Trust
Quality
Progress

4 min. leestijd

aan de kas en liggen de rails op de grond. Bij de Rovero-tunnels is dat net andersom. De roltunnels bij Barenbrug in Nederland hebben hun fundatie in het veld liggen. Op die fundatie zijn via een betonpoer nylon wielen gemonteerd en onderaan de kas is een rail gemonteerd. Hierdoor is de kasconstructie steviger. De wieltes zijn in hoogte verstelbaar in het geval van afschot.

We verkopen minder op rasniveau en meer op oplossingniveau

Schralere gronden, drogere periodes

Olaf Bos, International Product Manager Turf van Barenbrug, legt uit waarom de roltunnels zijn aangeschaft. 'We hebben de rolkassen om onze eigen proeven op het gebied van droogtestress en -tolerantie te kunnen doen. We verkopen in mindere mate op rasniveau – hoewel de Gragids zeer belangrijk is en onze verdelers primair rassen ontwikkelen –, maar denken vooral in innovatieve concepten en oplossingen voor de praktijk. Wat zien we in de praktijk? Een veranderend klimaat; we krijgen te maken met sterkere periodes van droogte. Golfbanen, maar ook sportvelden worden steeds schraler aangelegd om het systeem en het risico op ziektes controleerbaar te houden. Aan de andere kant wordt beregenen steeds meer aan banden gelegd. Dat betekent dat na een week van droogte en hitte op een dergelijke golfbaan of sportveld het gras weg kan vallen. Gras moet dus beter tegen droogte kunnen. Er zit veel verschil in droogtetolerantie tussen de soorten, maar zeker ook tussen de rassen binnen de soorten. We hebben nu, mede door proeven in de tent, mengsels ontwikkeld aan de hand van droogteproeven die tot 70 procent minder water nodig hebben dan standaard mengsels door de goede combinaties te vinden. Daarnaast zien we in de praktijk ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid zoals Geo en Green Deal. Er mag minder of geen gewasbescherming gebruikt worden in de toekomst. Gras moet dus sneller aanslaan om de mat dicht te krijgen en risico's op het wegvallen door droogtestress tijdens de vestiging moet minder worden, zodat onkruid geen kans krijgt om te groeien. Hier hebben we bijvoorbeeld de zaadbehandeling Yellow Jacket Water Manager voor ontwikkeld, met

behulp van testen in de tent. We zien door deze zaadbehandeling meer zaadjes kiemen en minder planten wegvallen tijdens de vestiging. Met andere woorden: we hebben in steeds grotere mate een droogteoverlevende plant nodig, ook in de vestiging. Barenbrug werkt constant aan het denken in oplossingen voor dit soort praktijkproblemen. Daarbij moet bij velen nog een denkomslag plaatsvinden. Vooral op plekken waar men nog bestrijdingsmiddelen mag spuiten heeft men het voortdurend over kleur. Maar gras- en spelkwaliteit is belangrijker dan kleur.'

Voordelen van eigen kas

Wolleswinkel schetst de situatie gedetailleerder: 'Binnen onze R&D-afdeling doet research er normaal gesproken veertien tot vijftien jaar over om een ras te ontwikkelen'. Om maar aan te geven hoeveel tijd nodig is voor het maken van een grasras. Development kijkt vervolgens hoe de rassen toe te passen zijn en test hoe zij presteren, bijvoorbeeld onder hitte- en droogtestress. Normaal voeren we die testen uit in onze *rain out shelter* ofwel de proeftunnel in Frankrijk, of we laten ze uitvoeren in Italië. Maar het is zeer nuttig om zelf twee grote roltunnels te hebben, omdat we dan niet afhankelijk zijn van onze zusterbedrijven in Zuid-Europa of van momentopnames op externe instituten. Bovendien kunnen we met de tunnels hier in Nederland grote aantallen testen. Voor het tot stand komen van bijvoorbeeld Water Saver, die 70 procent minder water nodig heeft, kwam de informatie voorheen vanuit ons proefstation in Italië. Nu kunnen we de eerste screenings ook hier doen, waardoor we in zijn totaliteit meer informatie uit het product halen. Ook heb je voor het testen van prestaties onder droogtestress én onder betreding grotere plots nodig. Waar we in Italië zouden kunnen testen met plotjes van een halve bij een halve meter, kunnen we hier testen met plots van 2 bij

ACHTERGROND

Doordat de kas verrolbaar is, beschikken we over twee maal 400 vierkante meter

2 meter. Door het gebruik van deze rolkassen zullen we al sneller in het veredelingsproces selecties kunnen maken van geschikte potentiële kandidaten voor droogtetoepassingen.'

Rolkas in plaats van cabrioletkas

Waarom heeft Barenbrug voor een verrijdbare kas gekozen in plaats van een cabrioletkas? Van Hemert geeft toe dat de cabrioletkas, bij hen 'Roll Air' geheten, een luxe kasuitvoering is met de nieuwste technologie, maar dat daaraan ook een prijskaartje hangt. Wolleswinkel voegt toe: 'We zochten met name functionaliteit. Bij deze kas hebben we door de uitrolbare afstand van 182 meter in totaal maar liefst twee maal 400 vierkante meter tot onze beschikking. Als we een dergelijke oppervlakte aan cabrioletkas hadden moeten aanschaffen, was dat onbetaalbaar geweest.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7180

Natuurgras als voorwaarde bij nieuw sportpark

Park Overveer kiest voor combinatie van natuurgras en een hybrideveld

Ruim vijftien jaar juridische touwtrekkerij en politiek gekrakeel heeft het cricket- en voetbalclub Ajax Sportman Combinatie (ASC) gekost om aan de oostzijde van Oegstgeest, in de Overveerpolder, een gloednieuw sportpark te realiseren. Het was soms op eieren lopen, maar het is toch gelukt. In augustus is het park opgeleverd. Alles is nagelnieuw. Zo ook het trainingsveld van de club. ASC heeft ervoor gekozen een experiment aan te gaan met een hybridesportveld.

Auteur: Nino Stuivenberg

‘Er gingen stemmen op om meteen maar alle vier de velden hybride te maken. Maar zo’n hybrideveld is voor ons heel experimenteel. Wij zijn sportliefhebbers en bestuurders, geen specialisten. We kijken de kat eerst maar eens uit de boom.’ Aan het woord is Dick de Bock, voorzitter van Stichting Beheer Sportpark Overveer. Samen met Hans Juffermans heeft hij het hele politieke spel rondom de verhuizing van ASC van de locatie in het dorp naar de Overveerpolder van dichtbij meegemaakt.

Integrale aanpak

De uitvoering van het project heeft de stichting in handen gegeven van Van Kessel Sport en Cultuurtechniek, een onderneming van Koninklijke Volkerwessels. Voor Van Kessel is dit een integraal project: het bedrijf is verantwoordelijk voor het ontwerp, de aanleg én het onderhoud van het nieuwe sportpark. Het nieuwe complex telt drie natuurgrasvelden en een hybrideveld. Voor het cricket is op de twee naast elkaar gelegen natuurgrasvelden een kunstgras-cricketpitch gerealiseerd. Het hybrideveld, op de markt onder de naam

Domo Fusion Grass, is geleverd door Domo Sports Grass uit het Belgische Sint-Niklaas. Van Kessel Sport en Cultuurtechniek heeft de stichting bij de keuze van het type hybridesysteem cultuurtechnisch geadviseerd en heeft het veld geïnstalleerd. Zo turbulent als de ontstaansgeschiedenis van Sportpark Overveer was, zo makkelijk verliep de uiteindelijke realisatie van het project. ‘Dat komt doordat we hier te maken hebben met een club als eigenaar en opdrachtgever’, zegt projectverantwoordelijke Elbert Nagel van Van Kessel. ‘De lijnen zijn in dit project korter dan als bijvoorbeeld een

6 min. leestijd

ACTUEEL

Stef Oliviers toont het doelgebied van het hybrideveld.

gemeente opdrachtgever is. We konden met Dick en zijn medebestuurder Hans Juffermans steeds snel schakelen.'

Ecologische zone

Park Overveer telt vier velden: drie speelvelden en een trainingsveld. Het hybride-trainingsveld wordt dagelijks gebruikt. De club telt maar liefst 50 voetbalteams. De stichting heeft bewust gezocht naar meer duurzame alternatieven om te gebruiken op het trainingsveld. Veel nieuwe sportcomplexen worden voorzien van zoveel mogelijk kunstgrasvelden, maar daar is in Oegstgeest nooit sprake van geweest. 'Dat veto is eigenlijk al in 2006 uitgesproken', vertelt De Bock. De gemeente was daar erg stellig in. Het nieuwe sportpark ligt namelijk op zettingsgevoelige grond in de Overveerpolder, midden in een gebied dat door de gemeente als 'groene ecologische zone' is bestempeld. Dat gebied zou door kunstgras verstoord worden, dus werd echt gras als voorwaarde gesteld bij het realiseren van een nieuw sportpark. Hybridegras op het trainingsveld was daarnaast een mooi alternatief voor een kunstgrasveld. Het levert immers meer speelluren op, maar heeft toch de groene aanblik van natuurgras.

De andere drie velden werden natuurgras. Vooral het aanleggen van natuurgras op zettingsgevoelige grond was een uitdaging. Nagel: 'We hebben daar extra rekening mee gehouden bij het grondwerk, zodat er geen verzakking plaatsvindt. Strobale zorgen voor een stabiele ondergrond, waarmee het risico op restzetting wordt gegarandeerd. De strobale zorgen voor een natuurlijke

afvoer van het water uit de voorbelasting en hebben als voordeel dat het een lichtgewicht ophoging is. Van belang is echter wel dat de strobale te allen tijde onder water blijven liggen, zodat er geen verteringsproces optreedt. Er zijn strobale van verschillende afmetingen gebruikt, waarmee in de praktijk het profiel van de opgeschoonde sloten strak kan worden opgevuld en minimaal met grond hoeft te worden aangevuld. Verder hebben we in samenwerking met onze graszaadleverancier DLF uit Kapelle speciale grasrassen gekozen voor optimale beworteling. Je wilt de wortels natuurlijk zo diep mogelijk in de grond hebben. Dat is hier gelukt door de toplaag op een goede manier op te bouwen. Er is in zulke situaties een hele filosofie nodig om de onderbouw te laten voldoen aan de normering.'

Ook op andere plaatsen is de 'ecologische' aanleg van het sportpark terug te zien. Zo dienen de ballenvangers aan de kant van de woonwijk ook als geluidsscherm en zijn deze bekleed met groen. 'We hebben geprobeerd zo veel mogelijk rekening te houden met het landschappelijke aspect', legt Nagel uit. De ballenvanger heeft op die manier een mooie dubbel functie: enerzijds als geluidsscherm en om het veld uit het zicht te houden, anderzijds als onderdeel van de ecologische zone en natuurlijk als ballenvanger.

Slijtage

Terug naar het experimentele hybrideveld. De belangrijkste afweging voor ASC om voor een hybride-trainingsveld te kiezen is de duurzaam-

'Er gingen stemmen op om meteen maar alle vier de velden hybride te maken'

4turf®

ENGELS RAAIGRAS TETRAPLOÏD
VOOR SPORT- EN RECREATIETERREINEN

DLF
SEEDS & SCIENCE

4turf®
by DLF

4x sterker
Gezonder gras
Sterker sportveld
Snellere vestiging
Droogtetoleranter

Mede door het 4turf graszaad krijgen veel
Masterline mengsels het keurmerk ShockProof!
Kijk voor meer info op www.dlf.nl/shockproof

ACTUEEL

‘Met een goede voorbereiding kun je prachtige natuurgrasvelden aanleggen’

heid. Het nieuwe sportpark kan natuurlijk nog niet bogen op een lang trackrecord dat daarvoor overtuigend bewijs levert. Toch zijn de eerste signalen over het hybrideveld indrukwekkend. Zelfs in het doelgebied, waar altijd de eerste slijtageplekken ontstaan, is het gras nog volop aanwezig. Dat is niet alleen te danken aan de aanwezigheid van kunstvezels. Ook het gras lijkt beter bestand tegen het voetbalgeweld dat het in het doelgebied te verduren krijgt. Dat heeft volgens Stef Oliviers van Domo te maken met het feit dat de wortels van het gras zich optimaal kunnen ontwikkelen en zonder hinder van de backing, het gewezen doek dat dient als onderlaag voor de grasmat, dieper in de ondergrond kunnen groeien. Als ondergrond voor het hybrideveld is gekozen voor een mengsel van een speciale grondmix met een aandeel

kurk. Salesdirector Stef Oliviers van leverancier Domo Sports Grass: ‘Je hoort weleens zeggen dat kunstgrasvelden wat hard kunnen worden om op te spelen. Daarom wordt in de onderlagen van ons hybrideveld kurk gebruikt om een betere demping te bewerkstelligen.’

Een hybridesportveld bevat maximaal tien procent kunstgras. De rest van de grasmat is natuurgras. De ondergrond is van een zodanige samenstelling dat er een optimale lucht- en waterhuishouding ontstaat voor het gras. De ondergrond is rijker van opbouw dan de hybride-grondmix waarmee de mat wordt ingevuld. In combinatie met de geweven backing, met een 100 procent open structuur, kunnen de graswortels onbelemmerd en egaal naar de geprepareerde ondergrond groeien. De

diepere beworteling geeft de grasmat meer stabiliteit en een goed herstellend vermogen. ‘Dat zijn belangrijke eigenschappen van het Fusion Grass’, legt Oliviers uit. ‘De velden blijven egaal. Slidings en afdrucken van noppen onder voetbalschoenen laten minder sporen na op het veld.’ Dat doet vermoeden dat de onderhoudskosten ook lager uitvallen. ‘Maar dat zal in de praktijk nog moeten blijken, natuurlijk’, zegt De Bock.

Bespeelbaarheid

Het voordeel van een hybrideveld moet dan ook vooral komen uit de extra bespeelbaarheid van het veld ten opzichte van natuurgras. Het aantal bespelingsuren ligt voor de Fusion Grass op minimaal 600. Voor een grote club als ASC, met circa 1000 leden, is die speelbelasting een belangrijke afweging. ‘Er is zelfs een lobby geweest vanuit de club om maar meteen vier hybridevelden aan te leggen. Dan hebben we het over een investering van ruim acht ton. Ik heb voorgesteld om eerst maar eens een paar seizoenen te kijken hoe ons eerste hybrideveld bevalt.’ De speelbelasting van hybridegras is niet alleen het gevolg van de constructie op zichzelf. Ook het onderhoud speelt hierin een belangrijke rol. Cultuurtechnisch inzicht is hierbij een vereiste. ‘Het grootste voordeel van een hybrideveld is dat je het, net als een kunstgrasveld, onder bijna alle weersomstandigheden kunt bespelen. Je hoeft het eigenlijk nooit af te keuren’, legt De Bock uit.

Grondmix

Het hybridesportveld van Park Overveer bestaat uit een speciaal samengestelde onderbouw. Daaroverheen is een uit rollen samengesteld hybridesysteem gelegd, bestaande uit een speciaal ont-

KR

Kraakman Perfors B.V.
Landbouw-, tuin- en parkmachines

HOGERE PRODUCTIVITEIT

Met de innovatieve functies, premium bedieningscomfort en het eenvoudige aan of af koppelen van werktuigen, geeft de 3R trekker u de kracht en het comfort die u nodig heeft voor maximale productiviteit. De 3R is speciaal ontworpen voor maximale prestaties bij elke toepassing.

WWW.KRAAKMAN.COM

ProGrasS, altijd een stap verder

- TinyMobile Robot belijningsmachine
- Precision GPS, zeer nauwkeurig
- Inhoud, 3 ltr. belijningsverf
- Volledige belijning sportveld < 22 min.

**INTERESSE?
VRAAG OM EEN DEMO..**

- SGL UVC180, belichtingsmachine
- Duurzame schimmelziektebehandeling
- Volledig elektrisch, werkbreedte 180 cm
- Weervoorspelling & ziektedrukmodel

PROGRASS
Professional Grass Service

Dick de Bock en Hans Juffermans.

‘Een hybrideveld moet aanvoelen alsof je op natuurgras speelt’

wikkeld geweven doek waarin de kunstgrasvezels zijn verwerkt. Tussen de kunstgrasvezels is door Van Kessel Sport en Cultuurtechniek een speciaal samengestelde hybride-grondmix aangebracht. Deze wordt laagsgewijs aangebracht, waarna de kunstgrasvezels steeds opnieuw worden opgebouwd, zodat ze mooi rechtop staan als de grasmat klaar is. Daarna wordt het veld ingezaaid. Hiervoor is samen met graszaadproducent DLF uit Kapelle een geschikt graszaadmengsel vastgesteld.

Het onderhoud gebeurt als bij elk natuurgrasveld. Onder andere het beluchten is belangrijk. Volgens Oliviers heeft Domo Sports Grass een hybridemat ontwikkeld die langer meegaat dan de varianten die op de markt worden aangeboden. Dat heeft onder meer te maken met de beluchting. Hij demonstreert hoe een beluchtingspin door de

backing van zijn product wordt geduwd. De grof geweven vezels van de mat openen zich en laten de pin door. Er is geen schade aan de backing. ‘Daardoor gaat de mat die we bij ASC hebben gelegd langer mee dan andere hybridesystemen. De praktijk heeft laten zien dat deze systemen bij elke beluchting schade oplopen.’

Het veld is voorzien van een volautomatische beregeningsinstallatie, waarmee de vochtvoorziening in het veld op het gewenste niveau kan

worden gehouden ten tijde van droogte. Vanwege de schrale opbouw van de ondergrond en de toplaag van het hybrideveld is het van belang dat de vochtvoorziening tijdens het onderhoud op het gewenste niveau kan worden gehouden, voor een goede groei van het gras en een optimale werking van de (traag werkende) meststoffen.

Verwachtingen

Of Domo Fusion Grass ook in de praktijk aan alle verwachtingen voldoet, moet de tijd leren, vindt De Bock. ‘Ik heb de club geadviseerd dit product eerst een aantal seizoenen op de proef te stellen. Misschien gaan we nog wel een keer helemaal over op hybride.’ Toch houdt De Bock nu nog een beetje de voet op de rem. ‘De lobby in onze club die ijvert voor meer van dit soort velden moet nog maar even geduld hebben, vind ik. We zetten de totale kosten af tegen de speelduur die we ervoor terugkrijgen. In ons geval, als grote club met veel leden, lijkt dit een goede keuze. Tot dusver hebben we geen klagen.’

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7181

Elbert Nagel

‘Een mooi stukje waardering voor het werk dat ik al jarenlang lever’

Marc Grooteman Fieldmanager of the Year 2018, Jan Gijzen High Potential

Op woensdag 15 november werd voor de achtste keer de Fieldmanager of the Year gekozen. Marc Grooteman van Holland Sport werd uitgeroepen tot Fieldmanager of the Year 2018, terwijl Jan Gijzen de schaal voor High Potential mee naar huis mocht nemen. Vakblad Fieldmanager was erbij en sprak met de jury.

Auteur: Nino Stuivenberg

 5 min. leestijd

FIELDMANAGER OF THE YEAR

verkiezing is een fantastische manier om het vak van fieldmanager te promoten.' Die mening werd gedeeld door de sponsors van de verkiezing: DLF, Toro en Melspring, die ook dit jaar de verkiezing steunden.

Na de opening was de microfoon voor Sjoerd Mossou, bekend als columnist van het Algemeen Dagblad en tafelgast bij Studio Voetbal. Mossou is in de landelijke media uitgegroeid tot één van de voorvechters van natuurgras in het betaald voetbal en kwam daar vóór de verkiezing een lezing over geven. Tot zijn eigen verbazing werden veel van zijn uitingen enthousiast door het publiek aangehoord. De boodschap van Mossou was kort maar krachtig: 'Kunstgras is schadelijk voor het Nederlands topvoetbal.' Hij benadrukte daarbij géén tegenstander te zijn van kunstgras op zich. 'Kunstgras is voor veel amateurclubs een uitkomst. De essentie is echter dat voetbal op kunstgras een ander spelletje is. Kunstgras heeft in het betaald voetbal geen toekomst, hybridevelden hebben dat wel.'

Nieuwe gezichten

Nadat Mossou met zijn lezing de boel op scherp had gezet, ging het programma verder met het hoogtepunt van de avond: de verkiezing van de Fieldmanager of the Year. Daarbij kwam eerst de jury aan het woord, waarbij juryvoorzitter (en Fieldmanager of the Year in 2010) Bernard van den Bosch het woord nam. Van den Bosch werd bij de jurering bijgestaan door Sjaak Groen, Co Vos, Aad van Wijk en Jacco Meijerhof.

Van den Bosch was erg tevreden over de kandidaten van dit jaar. 'We hadden dit jaar veel nieuwe aanmeldingen, met wel vijftien nieuwe gezichten. Andere jaren hadden we weleens aanmeldingen van fieldmanagers die al eerder hadden meegedaan; dan blijf je toch een beetje in dezelfde vijver vissen. We zijn dan ook erg blij met de nieuwe aanwas.' Het feit dat er veel 'onbekende' kandidaten meededen, was tegelijkertijd ook een uitdaging, geeft Van den Bosch toe. 'Met al die nieuwe gezichten zijn de formulieren van de kandidaten extra belangrijk. Je moet dan uit de papieren een goede voorselectie zien te maken. In het ideale geval zouden we bij iedereen op veldbezoek komen, maar dat doen we alleen bij de genomineerden.'

Van alle aanmeldingen werden dit jaar acht pregenomineerden gekozen die op gesprek mochten komen. Daarvan bleven uiteindelijk vier mannen over die door de jury genomineerden werden als kanshebber, namelijk Jan Gijzen (FC Utrecht), Nico van Eerden (Gildebor), Henri ter Braak (Ter Braak Cultuurtechniek) en Marc Grooteman (Holland Sport). Aan de jury de taak om vervolgens een beslissing te nemen. Dat was ook dit jaar een uitdaging, vertelt Van den Bosch. 'We proberen echt vakmatig en naar de managementkant van de genomineerden te kijken. We zoeken niet de perfecte groundsman, maar iemand die bezig is met innovatie en die echt kan managen: de grootste gemene deler. Dat maakt het weleens lastig om iedereen langs dezelfde meetlat te leggen. Iemand die bij een BVO werkt, heeft waarschijnlijk de beste velden, maar heeft ook veel minder velden in

De Fieldmanager of the Year-verkiezing was dit jaar op een ander moment dan de afgelopen jaren. Vormde voorheen het Nationaal Sportvelden Congres het decor voor de verkiezing, dit jaar vond de uitreiking plaats op de Nationale Sport Vakbeurs, aan het eind van de eerste beursdag. De verhuizing naar de Evenementenhal in Gorinchem bleek goed uit te pakken: ruim honderd gasten wisten de weg naar het sfeervolle Horecaplein te vinden.

Promotie

De avond werd afgetrapt door Ben Moonen, directeur van de Branchevereniging Sport- en Cultuurtechniek (BSNC). In zijn openingswoord benadrukte Moonen dat de BSNC de Fieldmanager of the Year-award erg belangrijk vindt. 'De verkiezing wordt nu voor de achtste keer georganiseerd en dat gaat heel goed. De BSNC en vakblad Fieldmanager hebben grotendeels dezelfde doelstelling: aandacht voor het vak creëren. Deze

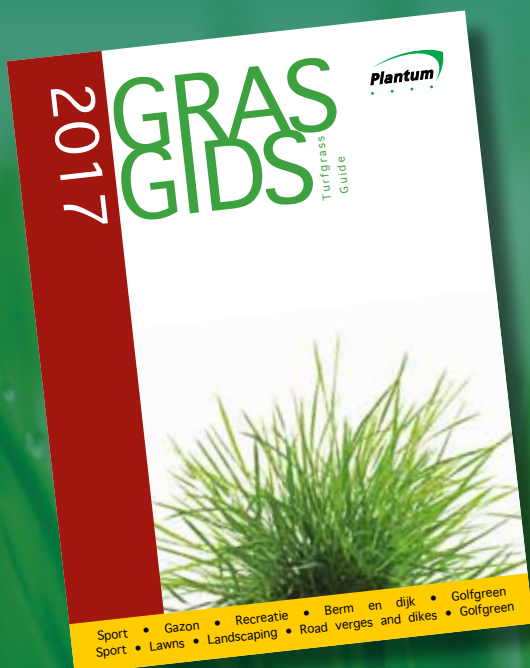

Oud-winnaar Gerard Verweijen reikt de schaal uit.

De GrasGids, enige objectieve bron van informatie over natuurgras!

Zowel Marc Grooteman, Fieldmanager of the Year 2018 en Vincent de Vries, Greenkeeper of the Year 2017 weten het al jaren. De GrasGids is de enige objectieve bron van informatie voor de prestaties van natuurgras. Doe daarom net als Gerard en Vincent en ga naar www.grasgids.nl. De gegevens op deze site zijn gebaseerd op actueel en objectief onderzoek Cultuur- en Gebruikswaarde Grasrassen onder Nederlandse omstandigheden.

www.grasgids.nl

Henri ter Braak, Marco Grooteman, Nico van Eerden en Jan Gijzen.

beheer. Die moet je dan vergelijken met iemand die soms wel zestig amateurvelden beheert. Dat is niet altijd makkelijk. Uiteindelijk zoeken we iemand die op alle criteria voldoende scoort. Iemand kan met goede pr nog zo goed voor uitstraling zorgen, uiteindelijk is er meer nodig.'

Trots

Na verschillende overlegondes is het de jury ook dit jaar gelukt om tot een oordeel te komen. Hoewel de verschillen klein waren, legt Van den Bosch uit dat de winnaar voor de jury wel duidelijk de beste was: Marc Grooteman werd gekozen tot Fieldmanager of the Year 2018. De jury was vol lof over de beheerder van Holland Sport. Van den Bosch legt uit: 'Marc beschikt over voldoende inhoudelijke kennis en heeft bovendien het vermogen om deze kennis in de praktijk te gebruiken. Hij beheerst zijn vak over de volle breedte. Hij praat enthousiast en deskundig over zijn werk en brengt zijn gedachten op heldere wijze onder woorden.'

Juryvoorzitter Bernard van den Bosch aan het woord.

WAAROM GREENFIELDS EN CSC SPORT?

- Turnkey oplossing: ontwerp, installatie en onderhoud
- Installatie van geweven, hybride, getufte of non fill systemen
- Innovatieve sportvelden ontworpen voor maximale sportprestaties
- Geïnspireerd door de natuur, 100% recyclebare producten
- Focus op research en development

“

Wij zijn uiterst tevreden over de samenwerking met zowel GreenFields als CSC Sport en gaan daarom graag opnieuw in zee met beide partijen.

”

DIRK VAN DER POOL
Manager Algemene zaken
Almere City F.C.

 GreenFields

www.greenfields-kunstgras.nl

T: +31 (0)548 63 33 33 (HO)

CEELEN SPORT CONSTRUCTIES

www.cscsport.nl

T: +31 (0)36 54 89 320

**THE CHOICE OF
CHAMPIONS.**

Marc is een manager die feeling met zijn velden houdt door er wekelijks te komen en alle informatie vast te leggen in een beheersysteem. Hij volgt de ontwikkelingen en introduceert voortdurend nieuwe technieken en methoden. Een echte vakman, dus.'

Gerard Verweijen, die vorig jaar werd gekozen als Fieldmanager of the Year, mocht de schaal overhandigen aan de nieuwe winnaar. Grooteman was aangenaam verrast door zijn titel: 'Dit is voor mij een heel mooie titel; ik ben er heel erg blij mee.'

Ik zie het als een stukje waardering voor het werk dat ik al jarenlang lever.' Hij benadrukte dat ook anderen een steentje bijgedragen hebben aan dit succes. Grooteman: 'Ik heb een team om mij heen dat veel van het uitvoerend werk doet; ook zij verdienen deze titel. Ik ben enorm trots op hen.'

Hoge verwachtingen

Grooteman was niet de enige winnaar van de avond; Jan Gijzen viel namelijk in de prijzen met de High Potential-award. Van den Bosch licht deze keuze toe: 'Jan is pas kort werkzaam als fieldmana-

ger en heeft ervaring opgedaan in de golfwereld. Het is een jongen die enthousiast bezig is met het vak en die daar ook aandacht voor verdient. Jan is een groot voorstander van kennisdeling, ook via sociale media. Bovendien treedt hij als lid van de BSNC regelmatig op als gastheer en adviseur. Het is een goede vakman. Door zijn inzet, enthousiasme en vooruitstrevendheid kunnen we veel van hem verwachten de komende jaren.' De High Potential is bovendien een manier om jongeren aan te spreken, aldus Van den Bosch. 'Jan laat zien waar deze award voor bedoeld is; ook als je jong bent, kun je in dit wereldje prima meedraaien.'

Van den Bosch overhandigde zelf de schaal aan het jonge talent, die zichtbaar verrast was met zijn prijs. Gijzen: 'Dit had ik niet zien aankomen; het is voor mij een geweldige prijs. Natuurlijk wil ik de jongens van het team bedanken, die hier ook aanwezig zijn, en het thuisfront voor hun steun. Ook mijn vader mag ik niet vergeten: van hem heb ik alles geleerd.'

Vier winnaars

Nico van Eerden en Henri ter Braak bleven met lege handen achter, maar zij hoeven zich volgens Van den Bosch nergens voor te schamen. 'We hebben dit jaar gewoon heel goede kandidaten; dan hoeft je je niet te schamen als je niet wint. Genomineerd zijn is al heel belangrijk. Ik wil ze dan ook aanmoedigen om vooral op deze manier verder te gaan.'

Tijdens de uitreiking blikte Van den Bosch direct al vooruit naar de verkiezing van volgend jaar. 'Ik hoop dat we hiermee door kunnen gaan, want uiteindelijk gaat het erom dat we het vak kunnen blijven promoten; we moeten het kunnen uitleggen. Iedereen in het wereldje moet straks weten wat voor werk een fieldmanager doet. Dat lukt alleen als we voldoende aandacht krijgen en deze prijs draagt daar sterk aan bij.' Hij benadrukte dat het wel belangrijk is om voortdurend nieuwe kandidaten aan te melden. 'Het voordragen van nieuwe mensen blijft de grootste taak. Dit jaar hebben we een mooie stap gezet met veel nieuwe gezichten. Ik hoop dat we die lijn volgend jaar kunnen door trekken. Ik ben ervan overtuigd dat er nog genoeg goede fieldmanagers rondlopen in Nederland.'

Sjoerd Mossou gaf een lezing over natuur- en kunstgras.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7182

GPS BELIJNEN MET FLEET LINEMARKERS

De voordelen van GPS belijnen:

- Snel en accuraat belijnen
- Reductie van belijningstijd 75%
- Eenvoudig te bedienen
- Management van verf bestellingen

www.milati.nl

Van Wijlen

Infra | Milieu | Sport | Groen

Wij realiseren, onderhouden en renoveren natuur- en kunstgrasvelden voor alle buitensporten. Met onze disciplines infra, milieu, sport en groen bieden wij onze opdrachtgevers multidisciplinaire oplossingen. Het optimale kwaliteitsniveau garanderen wij door een uitstekend toegerust en gemotiveerd team van professionals. Daarnaast hebben wij het specialistisch materieel volledig in eigen beheer; een unieke uitgangspositie die zorgt voor een enorme slagkracht om voortvarend aan het werk te gaan.

"Wij gaan een stap verder"

INNOVEREN MET AANDACHT VOOR MENS EN MILIEU

Aannemersbedrijf Van Wijlen B.V. is specialist en betrokken partner in de disciplines infra, milieu, sport en groen.

Aannemersbedrijf Van Wijlen B.V.

Heistraat 112a | 5161 GJ Sprang-Capelle | (0416) 27 95 69 | info@vanwijlen.eu

www.vanwijlen.eu

MOGEN WIJ U UPGRADEN?

**KOOP EEN 3R –
ONTVANG EEN
FRONTHEF VOOR €1 ***

Koop een 3R serie John Deere Compact Tractor bij uw lokale dealer en ontvang voor maar €1,- extra een fronthef. Aanbieding geldig tot 31 mei 2018. Zolang de voorraad strekt.

JOHN DEERE

NOTHING RUNS LIKE A DEERE

* Alleen verkrijgbaar bij deelnemende dealers, zolang de voorraad strekt.

Stok-Paardje

Feitelijk simplificeert deze sector
**duurzaamheid tot het gebruik van
gewasbescherming**

Laatst een uitgebreide discussie bijgewoond over duurzaamheid in de sportwereld. De voorzichtige conclusie was dat dit eigenlijk helemaal geen item is. In de golfwereld misschien een beetje, maar in de wereld van voetbal, korfbal en hockey niet. Golf maakt van duurzaamheid nog wel een item, maar dat wordt in deze sector gesimplificeerd tot het gebruik van gewasbescherming. Eigenlijk wordt er een groene schaamlap gevouwen om iets waarvan nooit is aangetoond dat dit een probleem is. In sport en golf wordt al jaren niets of bijna niets aan chemie gebruikt. Nu zeggen kilo's gewasbescherming niet zoveel, maar onze sector gebruikt weinig en het zijn vaak ook nog eens middelen zoals herbiciden, die volgens de geleerden aanmerkelijk minder milieuschade veroorzaken.

Iedereen weet dat duurzaamheid over de drie of vier P's gaat: *people, planet, profit*, en in de praktijk zit iedereen op de P van zijn eigen stok-Paardje

Het jammere van het simplificeren van duurzaamheid tot het gebruik van gewasbescherming is dat je eigenlijk niks bereikt. Je bent *gruwelijk* druk, je maakt iedereen gek en zorgt dat allerlei slimme mensen dure rapporten schrijven. Maar *in the long run* ben je vooral bezig met het aankleden van het grote

niks. Dat zou je niet erg kunnen vinden, als dat niet tegelijkertijd zou betekenen dat je op andere gebieden geen stap hoeft te verzetten. Daarom moet je duurzaamheid veel breder definiëren. Iedereen weet dat duurzaamheid over de drie of vier P's gaat: *people, planet, profit*, maar in de praktijk zit iedereen op de P van zijn eigen *stok-Paardje*. De kunstgrasleverancier praat over het feit dat de backing van zijn mat uit de juiste soort kunststof is samengesteld; de fieldmanager is er trots op dat hij een halve liter minder herbicide heeft gebruikt. Allemaal mooi, maar echt zoden aan de dijk zetten doet het niet. Het blijft toch een beetje lijken op de huisvrouw die met haar kar boordevol handel uit de Appie komt gerold en opschept over het gebruik van duurzame inkt op de kassabon. Duurzaamheid is meer dan dat; het moet gaan over het verbeteren van de planeet.

In het openbaar groen is het al redelijk normaal dat een aannemer extra punten in een aanbesteding kan scoren door de aanschaf van accumachines. In sport is dat allemaal wat lastiger. Natuurlijk worden *social return*-eisen verwerkt in een aanbesteding, maar in het algemeen is het ingewikkeld. In de sport hebben we te maken met dingen die vaak lastig vergelijkbaar zijn; en als we dat al doen, zijn we eigenlijk niet echt geïnteresseerd.

Met vriendelijk groet,
Hein van Iersel (hein@nwst.nl)
Hoofdredacteur

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7183

De partners van

Fieldmanager

THE WORKER IS KING

www.gkbmachines.com

